

8K1734 *Ende des Verf.*

كَلَابِوشْكَى قَزَا

خُرَرِي :

محمد عياض الْاسْحَاقِ

آخرينه بىر خاتوننىڭ عاطى قوشلەمشدر .

هە حقوقى خُرَرِيَنَه عائىدَدر .

ايكتىچى باسلوى

КАЗАНЬ.

Типография Б. Л. Домбровского
1902 г.

D Fa
B737/20

كَلَّا لَوْلَى قَرْنَمْ كَلَّا لَوْلَى قَرْنَمْ كَلَّا لَوْلَى قَرْنَمْ

هر حقوقی محررینه عائد در.

Дозволено Цензурою С.-Петербургъ 6 Марта 1902 года.

КАЗАНЬ.

Типографія Б. Л. Домбровского

1902.

،، كلاپوشچى قز،“ مىنم الڭى ائرلەردىن بولدىغىندىن الباپىك كوب
بىرلەرنىدە كېچىللىكلىرى بار در. كېچىللىكلىرىنە قارامايىچە مئالىنە قاراب
اوچوغان قارئلىرىمە بىك متشكىر من. موندى كېشىلىرى كوبلەندىن اوڭى
باسلونىدە كتابىم بىك تىزىلەك ايلان تارالوب بىتدى. بوكۇنلارە سوراوجىلر
كۈندىن كۈن آرتىدىغىندىن اىكىنجى مىتىبە باسىرىمىقچى بولىم .
،، كلاپوشچى قز،“ توغرۇسىنە شەنەھا ھە تھىرىأ بىك كوب تىرىيەتلىرى
آلسامدە بىرسىنە كتابىمە درج قىلىمەد . فقط شول آرادەغىنە آلدېغىم
يرەط دەقىمنى جىلب اىندىندىن اوچوغىلرىمە كورسەتىر اوچۇن ، بىرگە
باسىرىھەق اولىم ھە كتابىمىڭ آخىرىنە علاوه قىلىم .

محمد عياض ابن ملا علاج الدين الاسحاقى

م ۱۹۰۲ نە ۳ نىجى فيورال .

СИРЕХ
ОТАХСЕВООД ОМД. А. В. НИФАДОВАТ
2001

فر متلو او قوچیم ! ترن مەنلار قىماق بىسا سەنلىشەر بەۋەسى
 اوزىنلىك كۈلەمنك يېمىشىن سىرگە تقدىم اىدام . بۇھكايەدە ياز لغان سوزىلر ،
 تصویر قىلغان حاللەر دامىنلىك تىكراڭى اولدىيغى اوچون قىامتە قدر
 قالدىراچاڭ يادكار لەمدىن بىرىدە . بلکە بىز مىنى يوق نىرسەلر يازوب
 وقتىن از اماينىكان ، غەرەپن خەپقىغان دىب قىزغانلىرىسىز دە ؟ لەن اول وقتىن
 ايانلا چاڭ كىشى مىن اولمايچەسىن اولورسىز افندىم . چونكە سىزنىڭ اول
 حالتىن ادبىيات نەدىن عبارە ايد وكنى بلما دىكىزنى بىلدەرە .
 بلکە او قودىيغۇز اىلە بۇھاللەرى قايدىن بلگان ، بۇ عالىنى نىچەك آڭلاغان
 الپتە او زىدەھ كاپىيەنلىك اىكتېبىي درجه قەرمەقى و فامىسىلىكىنده بولورغە
 كىرالاڭ دىب بىر حكم چىعارىسىز ؟ لەن بىرادرم حطا ايدە سىز ،
 زىرا بىر نىرسە في بلوأوچون مىلق اوزىش قىلولازم توگىلىرىن . سىزنىڭ
 بوسوء ئەنلىك دە او زىنلىك ادىبىلەك مۇرلەك نەدىن عبارە ، وادىبىلەنە طەرزە
 يازد قىلنى بىلما دىكىز اوجون او لدىغىدىن تاغى بىرمىتە قرغانامىن .
 هەر ياز لغان سوز او ز واقعەلىرىن تصویر ، او ز حاللەرىن بىان او لماز !
 حصوصا مۇرلەر ، شاعەرلىنى ياز سەلەر ، كەنلى تصویر قىلماقلى بولسەلر
 شول كىشى بولوب كوب سوز لە سوپىلار لەم سوپىلاتىرلەر . بوسوز لەنلى
 بەفضلرى اشەكى او لىسەلەر دە مۇرنىڭ او زىنلىك فەرىنلىشەلەرى بولۇين
 بلکرىتىيەر . هەنى بعض مۇرلەر او زىلەيدە قىلغان ايدۇبىدە ياز الار .
 مىلمايمىن ، سوپىدەم سەينى شۇنگەلە او وارە بولىدەم .
 آيرلىدەم سېنىدىن دردەلە دىوانە بولىدەم ،

دیسم بروقتنى عشقى اسىرى او لمش ایكاندە نى قدر جفالر چىكوب
آيرلغان ایكان دىب حىمى ايدارسز ؟ عجبا شونىڭ آرتىندن اوف
بوشعرمنى ايتسام نى دىيرسز ؟

،، يكىت او لمم عمرمەدە برسىنى سويماد .

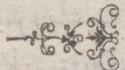
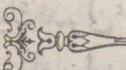
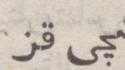
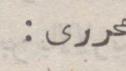
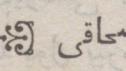
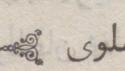
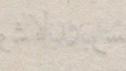
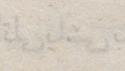
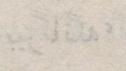
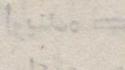
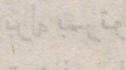
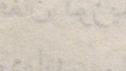
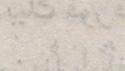
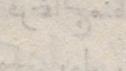
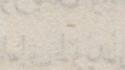
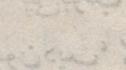
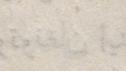
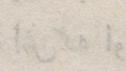
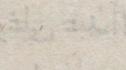
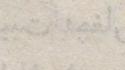
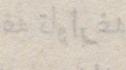
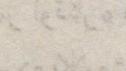
عشق درد دىب عجۇن كىنى ديوانه او لمادم ،،

بوسىنە قاراب عمرمەدە بىرگە او لىسەدە عشق لە تىن تاتوما دىيغ ايلە
حىكم ايدارپىسىز ؟ ! ! شول بىيانلىرىدىن معلوم درگە هە ياز لغاننى
اوز حالىن تصویر دىيمك بىبىك خطا در .

اوقچىم ! مىنم بوعكابىيەنى يازودن مقصودم قەركىنى بولۇنىڭ آخرى
نى بولاقا گان گۈرساتوب ، ملەمنىڭ توتاشلىرىن شول قەرە بىختىرىدىن
قوتقارر اوجۇن ، آلرگە قەر بولۇدە نىنىدى آورلۇقلۇر بارلغىن بىلدۈرۈپ
اوزلارىن ساقلار اوجۇن بىر تنبىيە در .

محمد عياض

مەسىھىم بىرلىك بىلەن ئەنلىك بىلەن ئەنلىك بىلەن ئەنلىك بىلەن ئەنلىك
بىلەن ئەنلىك بىلەن ئەنلىك بىلەن ئەنلىك بىلەن ئەنلىك بىلەن ئەنلىك
بىلەن ئەنلىك بىلەن ئەنلىك بىلەن ئەنلىك بىلەن ئەنلىك بىلەن ئەنلىك
بىلەن ئەنلىك بىلەن ئەنلىك بىلەن ئەنلىك بىلەن ئەنلىك بىلەن ئەنلىك .

كلاپوشى قز
 آخرینه برخاتوننگ مطی قوشلمشدرا
 محرری :
 محمد عباد الاسعاقی
 ایکنپی باسلوی
 میخانه
 میخانه
 میخانه
 میخانه
 میخانه
 میخانه
 میخانه

قمره، ان اون بیش یاشینه بیتاریتماس هر کشی گه بیک فدرلی، بهاسن زیاشلک
 زمان لری بیتکان و قند آتاسر قالاوب یتمیه اسمین آلغان ایدی. آتاسندن
 قالغان بر آز آچه، یورت جهاز لری قمر، آنسی کریمه اوچون عه او تکار لرک،
 دنیا اوز در لق بولماوی تور مشارین بن بتونلای بوزغان، قمرنی ده سعادتن
 راختن جویغان ایدی. کریمه بالا جانلیلیقی یومشاق کوکلی لکی ایله،
 ایری مرحوم عبد الرشید گه درست محبتی اوچون، هرنی قدر ایرگه
 گیتماینچه ایکی بور تک عزیز بالا لارین تربیه گه عمرین صرف قیلماپچی
 بولسده، بر دن دولت یوقلغی، ایکنچی دن ۳۲، ۳۳ دن او تمگان یاشلگی،
 لوز ال لگی بو اویینه يول بیر ماوه ایدی. کریمه بالا لارین بیک
 یاقین کورگان شیکلی بالا لاریده آنا اور ننده تربیه قیلوچی لرده شول
 بولغانفه، آتامحبین ده آنالارینه بیروب سیوده ایدی لر. آشا و اجو ارنان
 هر وقت یات کشی بولغان غه راختلنشوب توروب، آتالاری ایسکه
 تو شکانه برسینک تاتلی یاشی با شقه لرینه راخت بیرگانگه، قای وقت لرده
 عبد الرشید آبزی اوینده گناهه سن بالا لار بره برتول خاتون دن
 آفغان کوز یاشلری بیک قور قنچلی کور نش لر، قرغانچ منظره لر کور سه
 تو ده ایدی. کریمه او زینک اول گفانلعنده فائده لمنکچی بولب، دنیا اوز در رغه
 بر اش بولسون، تاماق طویدر رغه بركسب بولسون دیب، کلپوش اشلرگه
 تو تونغان ایدی. هم قمرنیده او زی بره بره اش که اویراته ایدی،
 او غلی عبد الاحد کیبیت گه چغاروب اشلرین آچه غه تاوار غه آلماشدروب
 عه او تکاره باشلاغانلار ایدی. شونک اوچون کریمه کلپوشچی خاتون،
 قمرده کلپوشچی قز بولغان ایدی. کریمه بوكوینچه بالا لارین تربیه

قیلور لق آچه یاسی آلسه ده، ایرینگلوفاتینه و قتلار او تکانگه، عز اوتکان
 ساین ب瑞اقدن عبیت سوونوب، ب瑞اقدن ایز نگل کبرا کلگین سیزه باشلاغانغه،
 کریمه نگل کوگلنده آنالق شفقتی برله ایرگه بارودر دی بربرسی برله
 سوغشووده ایدیلار، قه برله عبد الاخد نگل خاللرین اویلاغاندہ کریمه نگل
 کوگلنده آنالق شفقتی اور نلاشوب ایرگه بار ماسقه کسیدر ساده،
 کلچکده گی یکرمی او توزیل عمرین ایرسز اوز درونی ایسینه توشرسه
 چدی آلماوین بلوب، قای وقت بولسده برا ایرگه بار رغه تیش بولاسون
 دوشنوب، باشر اک وقتده بازون آرتوق کورگانگه، شول آزاده کیاوله
 کینتو اویین ده بار ایدی، هم کریمه نگل او گفانلق ماتور لق برله
 اسمی کینتوی، ایرگه بار و جبری چقسه چیبار راک بیرلردن چاوچی لر
 کبلوینده او شاندرغان ایدی، آلای بولسده قمر نگل همان بیرر لک
 بولماوی، عبد الاخد نگدہ براش بولدر لق بولب مکتبدن چماموی
 نیچک بولسده آلارغه برا آسر اوچی، کیراک بولوی، کریمه نگل کوگلنده
 بر خسرا، اچنده بر توین ایدی، بار اتوره کریمه کینتو اوین قور دی،
 قمر برله عبد الاحد حقنده نی اشلبیسون کیسد ر ماسه ده، قمر نی اوزنی
 بوله بیرگه آلماقچی، عبد الاحد نیک مکتبدن آلوب آسر اوغه بیر ما کچی ایدی،
 عبد الرشید نگل: و، نیچک بولسده اولعلممنی او قوت!، وضیقی ایسینه
 توشوب عبد الاحد نگل قرشلاغی بیتاش لگی برله او قته آلسه زورکشی بولاچاغین
 ایسابلاپ، او قوتلی نادان قالمرو ب ئللە نیتندی زور در جهملردن بوش
 قالدر اسون اویلاپ، او قوتورغه تلاسنه ده، او زینگل بايلغى یوقغه
 بار اسی کشی سی کم بولسده دوشمان بیتاش ایکی بالاسین تریمه قبله آلماغان غه،
 عبد الاحد نی آسر او لقه بیرونی کیسیدر بوب قویغان ایدی،
 کریمه نگل کوگلنده ایرگه بار و اور نلاشقا یغه عبد الاحد گه او زن از لرگه

توتونغافان ايدى . بالالارى موندىن هېرسىن بولسىه لارده ، قارندىش
قېدەلەسى كەرىمەنلىڭ ايرگە كېتارىگە تلاوين آڭلاغانلار ايدى . ازلى تورغاچ
كەرىمەنلىڭ اورن دەتابىدى . مكتىدىن آلوب بىرر لەك اوڭ بولمىسىدە ،
كەرىمەنلىڭ ايسابى عبد الاحدنى ياخشى اورنغا كېر تو بولما يېچە آندىن
آيرلوب بىرگەنە بالالى خاتون اسمىن آلوب ايرگە كېتىو اشىن جڭلە
يەتۈگەنە ايدى . كەرىمەشىن چايلانە تور سون دېب عبد الاحدنى بىرما كېلى
بولسىدە ، مكتىدىن سورا ما يېچە چغارما ولارى ، كەرىمەنلىڭ مكتىكەبارلوب
ياكە معلمىنى كورلوب سورا وين تېشلىندر ئىشان ايدى . عبد الاحد
بىر مكتىكە اوقوغان شبىكى قەرده مسلمان قزى بولغاچ بىلكلى بىراستا بىكە
آبرىتابىدىن اوچى ايدى . شەفتلى آناباغرى بىمىشى بالالار يېنلىكلىرىن ئەللاتوب
اوقورغە صحبت ساللودە ايدى .
كەرىمە كۈلەنلەنە ئى سۈرەنى ساقلارغە كېرالىك اىكانتىكىن بىلسەدە عبد
الاحدنى سېقىن تەللاتقانىدە : ، اوغلۇم سېقىنى ياخشى اوغفان سن !
رحمت ، ياز وڭلە ياخشى دىمى ؟ ، دېب سورى باشلادى .
عبد الاحد - خەلقە ياخشى دىدى كەيلاسى يەلغە كېيتىل تورا آلور سەن دى .
كەرىمە - بويىل اوچ تورا الماسىنى ؟ خەلقە فەرى ئىزى لىرغە كېيت دە
تورلۇق بولىسى ايندى ؟ حسابىل بىلە ، شىچۇت دە بىلە ، ياز ارغە اوستاردى
دىكىان ؛ شونكى اوچۇن فەرى ئابزى لەسىنى كېيت كە سورى يار ، كېيت دە
تورا آلماسە اوى آراسىنى غەنە يۈرۈپ تۈرۈدە لەر .
عبد الاحد - مكتىكە اوقومامنى ؟ آندىن آرى كەم بولۇرمن ؟ خەلقە بىرنىڭ
شبىكى ئىكەن اوقساتىرىسىز دە شۇلای يامدرىس يامعلم بولوب راختىلۇب
تورىسىز دىدە ايدى . هىن شۇلای بولما يېچە قالۇرۇمن مەن ؟ ؟ ، قەراشىڭ توبىن
آڭلاماغانغا ؟ ، توغان ! بولايىدە بىك اوڭغا يېرىنىشول ! ئى بولسىه اوقتۇرۇدە

ایدی، کشی ده بولورایدیل، افی نیل شول کوراسن آلایوق اووزون او قتورلق خالی یوق؛ او قی آلسالدیه بیریل او قورسن، آخری دنیانی افی گنه او شانور غه یار آمی، دنیا او ز درو لر جنگل نوگل، بز شوندی مشقانلر کورب ده آوش تویش تورا آلساق یاری ایندی.

عبدالاحد کوز لرین یا شار توب:، اتی با غرم، مینم بختسز لکمدین او لگان ایکان!، قمرد هموگلانوب قنه:، بختنی بولساق او لاسد ایدی، او لسده بوقدر تار لقان، بچیکلی فقیر لکن فالدر ماس ایدی!،

کریمه - الله نی یار غان شونی کورمی هال یوق شول!، دیب یغلی یغلی ای تکاچ او چیسین بردن آقرتن غنه تاتلی یاش لرین آغزوب کیلکاش ایته باش لاغانلر ایدی. کریمه نیل کوگلندن تو لغان، توینل انوب تو رغان خسراه لر چیشله باش لادی.

عبدالرشید نی ایسکه تو شر و ب:، مو ندن بر آی الکه ری اتی نیز سلامت ایدی، قول مز ایر کن ایدی. چای اچکنده برسزگه قاراب بر مینی

قاراب را ختلنوب کول شوب او توره ایدیک، عهر مز نیل، دنیا گه کیلومز نیل را ختین کوره ایدوک، یارب! یارب! شول را ختلی کونل رفی ده سین بیزگان ایدیل بولار نین بیم کورسات دیل! ایندی، بردن بر او غلمن دن آیرلام، بله بیم

کیلا چکده نیلار کور رمز؟ او فرم بیم او ز گفه طا بشر دوم!، دیگاچ عبدالاحد انی سینیل ایتا کینه جاتوب یغلی باش لاغاچ، قمرد ه آلسو یوز لرندن آنحو بور تگی تو سلی یا شلر آغزه باش لاد، بولار نیل بو هم سرتلی مجلس اری آغزندن عبدالاحد نیل کوز لرین سور توب،، اتی با غرم! یغلامه!

آپاک سینلک طوقته 'کر ز من الله تلاسه!'، سوز لری برهه تمام بولوب بر تول خاتون برهه ینیمه قز نیل، شاکر د بالانیل بر سیندن بر سینک آیر لولاری یک حال لرنی ایسکه تو شر و ب او چسین ده آیر لشو قایغولاری اور نلاشوده ایدی. عبدالاحد کوگلندن هیج راضی بول ماسه ده آناسی بز له تو تاسی نیل

عندرلرین طکلاب، آلارنڭ راختارى اوچون اوزىنەنى قدر آورلۇق
 كىلىسەدە، ياقىنئىغەجانىڭى بىر، آتا آتاڭەنانىڭى بىر دىب!، كىرماكچى
 بولغان ايدى. غىبد الاحد كىچىدىن بىك سوڭ يوقلاغانە ئېرىتىكىسون سېق
 وقتىندىن بىر آز كىچكىبىر ئاك بارغان ايدى. مكتب عادتچە معلم كىچىگۈينىڭ
 سېبىن سوراغاچ، عبد الاحد كىچە كىي واقغەنى باشدىن آياق سوپىلاب
 بىر گان، وبو كوندىن باشقە سېقغەدە كېلە آلمايە چاغن آمۇلاتغان ايدى.
 معلم-أوقۇكىبىر ئاك ايدى!، سېق اوغۇن صومە جىغان، دىنا كوتىكىن دىن
 جو يغان!، دىگان سوزنى ايشتكانىڭ يوقىنى؟ اوقۇسلىك مونە زوركىشى بولۇر
 ايدىل- دىكاج عبد الاحد اوقىسى بىك كىلىسەدە فقىر لىك لىرندىن اوقى
 آلمى قالۇن، كوزلارىندىن ياشلر چىغىرۇپ بىللىك تىكىن اىسىدى. معلم
 عبد الاحدنى ارام ايناسى تلاماڭتە: - انىڭدە آيت، بىز سىنى چىغىرىمى بىز،
 بىر اىكى بىل اوقۇتابزىئلى، آندىن آرى تلاسەنى اشلار، بىالىغۇن بولما سە
 آندىن مشقتت كوتىر تىامىن، مىن اوزم آشار ئىغە اچار ئىغە تا بار من. مونە
 بىكىندىن قونا تورغان بالا لار يابىنە كىلىوب قون!، دىكاج عبد الاحد شادلەنوب
 ديارار!، جوابىن غەنە بىر كان ايدى. هم قايتىوب آپاسىنە آپاسىنە سوپىلا كاچىن،
 كىرىمە اشىڭ آصلىن بولۇر اوچون معلمى باروب كورسەدە شول جوابىنى
 آلغاج شادلەنوب ايرم نىڭ وصىتىن تو ترا م دىب اىپەرلىرىن حاضرلۇب
 مكتىب كە ايلتكانلىر ايدى. بىكىن دە ئاشلۇق ئاشلۇق ئاشلۇق ئاشلۇق
 كىرىمە عبد الاحدنى تابىش رەغاج اشىنە قارشى كىلىوچى بولماغانە،
 شول آرا دە آرا تىز اخېر يورتە تورغانە، سورا اوچىنلىك! وخشاتقانە شول
 كونلار دوك كېتىما كىپى ايدى. آلا يان اشىنى بىك آشقىرۇغە يار امى
 دىب جاوجىلرگە بىر آز كوتار كە قوشما ايدى. قىمر آتاسىن قالۇقا يغۇسلىن
 كوركان گە، توغاندىن آير لغانە، شول كونلار دوك آناسىن ايرگە كېتىسە

یار اغة توز سبیکان توسلی بولوب آتاسون ساغنوب، قارنداشین آیاب،
آناسون گونلاب سزب بته چگل ایدی. شونگل اوچون گریمه بر فرسه ده
بلکر تمايچه ایسکیچه اشارینه قار اوده، هنرلری برله طماق تویدر و ده
ایدیلر. اشلاگان کلابوشلر نی سلیمهوف لر کیبیتینه بیرگانانه بويولی قهرگه
چغار رغه تیش بولغان ایدی. قمریاش بولسده ده قز لر ایسا بندن
سانار لق بولغانغه قز لر آگلا غانه ده هر قایوسین آگلای باشلاغانغه:، آنل
ایر آت جانینه نیچک چفیم!، دیسه ده آنل آنل خاضر ایرگه کیتر که خاضر لنه
تورغان بولغانغه، آنل چعوب او زینگ اسدن جوغالنامی کیله ایدی.
قمرنگ اسمی چابن آندنل قدر لیر اک ایکانلکین بولسده ده، یا شر اک ئلی دیب
چغار ماپقی بولغان ایدی. چغار می خالی یوق! چقار ماسه آپقی یوق، باشنه
چغار غه کشی یوق. آی فتیر لک نی لر کور سته؟! شونگل اوچون شول:، یارلیاق
یمان کیتره، آز غونلوق ایمان بتره!، دیگانلر. شولای اینوب قمر سلیمهوف لر
کیبیتینه اش چغارغان ایدی.

II.

سلیمهوفلر قزان نگل بیک زور بایلارندان بولماسه لرده، پچان بازارنن ایکی
ایشکلی کیبیتده چیتك کاوش، کلابوش قالفاق برله سودا ایته لر ایدی،
کیبیت لر نده ایکی ساتوچی، اوچنچی گه سلیمهوفنگ او غلیده بار ایدی،
کیبیت شچوتاواری بارسیده باش ساتوچی وفاده ایدی. و فاسلاده توغان،
سالاده او سکان بولسده یا شدن سلیمهوف لرده خدمت اینه کیلگانانه،
زور پریکاشچیک بولوب دورت یوز تنه بیللق آلا ایدی. کچکنه و قننه
سالاده چاغنده استاذ بیکه آبص طایدان غنه او قوغان بولسده ده، قزانغه
کیلکاچ یازوغه او پر انور اوچون بر آز مکتب کده بیورگان ایدی.
آغالاری تریمه سنده تورغاننده روسچه او قور لق و قنی بولسده ده:، اورش

تلى بىرنىز سەتۆگل اول، مىن آنى حاضر بلام!، دىب او قوما يچە پىراوا دلار دىن غىنه
 حرف اويرانوب برا آز باسمە ڪتابلار اوقي آلورلۇق بولغان ايدى.
 طېيىعنى بىك عجب بىك كولكى كشى ايدى. شولاى برا يكى بىلرە تىز چىرىاتىسىز
 او قوى بىرلن دە هر اشىكە فاتىش لق علم بار دىب بىلگانكە نىندى مىسئلە
 چىسىدە، وفا شول مىسئلە توغرىسىدە بىرسوزا سوپىلامى قالىمى ايدى.
 ھم سوپىلاڭان سوزلارىن اوزىدە درست دىب بلىوب ھر كشى كە قبۇل
 ايتىدررگە دە تلى ايدى. قىسقەسى غەنە يائىغۇ چەقغان مىسئلە لەر خەتنىدە وفانىڭ
 برا اوپى بىرسوزى بار ايدى. اصول جىدىد، اصول قدىم مىسئلە لەرنى، ھىئە
 جىدىدە ھەقلىرىنىدە بىر فەرگە سوپىلاودە ايدى. اصول جىدىدە اوقو يازو
 كىرالاڭ دى لە، بىز كىرالاڭ توگل دىمەن، ھىئە جىدىدە ھرام اول، آڭغۇرغە
 ئىپيار ركە يارامى! سوزلارى بىر لە بىتون بازار خلقىن شاولاتە ايدى.
 ايشانلار غە كېتىسە اول يولىدە آندىن بىلمى كشى يوق - هر ايشان حقىنى
 بىر تورلى فەرگە ئىسرى؛ بوسى درست ايشان، بوسى توگل دى، بعضا سىن يىمانلاب
 بعضا سىن ماقتاپ يورى؛ او يىلانماستىكە بار سىنگان مەجلسىن بولغاندر دە
 بىر تورلى سنانغان دىب - حتى توسلارنىن كوركائى يوق ايدى. اما پاپىتىقەغە
 كېتىسە بىز ئىن وفا بىر دىپلومات كېسىلە، انكلىز پاپىتىقە سىنلىن كولە، امر يقا
 آدارە سىن سوگە، آفسىز ياغە كېلىسە آنكىچە آلاردىن ذەنسىز، آلاردىن
 طوبە خلق يوق ايمش! . تارىخ جغرا فىيە دەن ھىچ قورقى سوپىلى، آڭغۇر
 باشقە كشى سوپىلا سە قارشى توشە، چەققىرۇب كولە، آنكىچە يېر تاقته
 توسلى توشالىكان، اور تاسىن كىندىگى بار ايمش! يېر توکارالاڭ ياسىسى توكل؛
 بىز ئىن آستىن توپىن ياقلى امر يقا دېلىان بىز زور يېر بار دېنلىسە ھم ئىنبات
 قېلىسە وفانى كولىرى دەن باشقە اش بولما يچاڭ ايدى. وفا دېنى
 آتا يابا يولا سىنلىن باشقە فەرسە توگل دىب بىلگانكە، يائىغۇ راق مودى

كىبىم لر كىبانى فاسق بولغان دىب اوپلاغانغە هروقت اشىن اوزغان بارغاننى
جىتكىب : بىرىنە كىيمىنك شرىعنكە سىمى ، اىكىچى سىنە مىيغۇل قرقماغان ،
اوچىچى سىنە بوركىل اوچلى ، دىب بىلەنوب ترودن بوشانمى ايدى .
ايسكى عادتارغە آيرم آيمافى بولغانغە دىنگە تىيەلر دىب ئىللە فى لر
چوالتوب بىزە ايدى ، بىر آز رو سچە تانغانغە بىلەن سوزلەنەن ئىللە
نىنىدى معنى لر چغاروب حلق آراسىنك فتنە توشررگە تلاسەدە ، حلق آراسىن
كوب سوپلاوى ، سوزى ئىڭ توبىزلىكى بىلە اسىنى كىتىوى ، شرىيعت
اشلىرىنىڭ هەمە سىنە قاتشوى ، اوزىنە آبزوفا اسىمەن كوتارتوب سوپلاگان
برسوزى خلق آراسىنك ، آبزوفا خېرى ! ، دىب هەركىنى كولدرە گەنە ايدى .
خاتون قز حقنە بىتون دنبادەغى ماتور خاتون قزغە گۈپىا و فاغەغەنە راخت
بىرور اوچون يارا تلغان دىب بلىوب ، كورگان بىرچىپارراك خاتون قز بىلە
آيرم او تورش لر ياسارغە تلى هم ياسى ايدى . يېتىمە قز قەرە توروق
اشلىرىن و فاغە تاپشىراسى بولغانغە ، وفا آڭغۇر غادە بىلگىلى باشقە خاتونلارغە
قىلغان اشىن اشلايەچىك ايدى . قەرنىڭ ڪىرووى بىلە و فانىڭ جىلتراغان
كۈزلىرى قەرنگە تىكلىكان ، تىنلىڭى بىتون تامىلارى سلىكىنۈگە كىلىكان ،
كۈڭلىنىڭ آزوقت دە ئىللە فى قدر اوپىلار يورگان ايدى . قەرنىڭ كېتىرگان
كلاپوشلىرىن اقتاراباشلاپ ! ، ياخشى اشلاماگان ايكافىسز ! او قەلارى الله گوبىن
يىتىماگان ! ، دىب قەرنگە قاراب سوپلاشىسىدە ، كلاپوشنى يارا تماون تۈگل ، بلکە
قەرنى سوپلاتور اوچون گەنە ايدى . كلاپوشنى بولسىدە بولسون ، قەرن
سوپلاسنى ، نىنىدى قزايىكان كېن بىلسون !

قەر - او زەزەچە ياخشى اشلاطك ايدى .

وفا - او زەزەچە گەنە يارامى شول ، بىتونلاي ياخشى بولسون ، قەزلار توسلى
شغىداب تورسەن ، قەزلار او زەزەچە اىپىر آلغانى يكى سايلاغان سىبك

بریبرین یاراتمی؛ ایکنچی برندن کولوب جوداب چغالار.»

قمر یکت لر بر له قانشی یوقغه کوره اول جایدن برده سوز سویلی بلمسه ده طبیعتن فرزلق بارگه - شوندی یخشی اشنی قرلار توگل یکت لرده یار تور ایندی.»

وفا - آلار اول چیکلی نازلی بولیلار، بر قزگه کوزلری تو شسه شوندن آیر له آلمیلار.»

قهر قرازو ب اگلاماغان بولوب - اف گل آلغاجه ایبیر لر سورا دی، قالغانینه آپه سورا دی.»

وفا - توقته دلی چیار قز، اسمگنیل بدهیم، سر نگل الکهرگی سچوت لارگز ده بنما کان، زور راق اگلار لق کشی گز چقسه یارار ایدی دیب تورا ایدم، عبد الاعدگه نی بولیدی آنی سویلاب بولی، موشه سینگل بر له نی سویلاسگل ده یاری!

قمر - عبد الاعد مکتبن تورا ایندی، اویگه برده قایتیمی؛ وفا - ایبیر لر فی سز چغار رسزمنی؟

قمر کیبیت که ایبیر لرگه کوز توشور ب - ایبو! وفا - کیبیتلن بر بر نرسه آلاسگن بارمی ئللە؟ کیبر اک بولسنه مونه بیک

یخشی قالفاق لار! سز نگل توسلی ماتور قزلار غه ماتور لق اوستینه ماتور لق کینتره! ای بو شمشلار

قمر کولسرا ب - بارده حاضر آلمیم ئلی بیا هنگ میجا بیلگىم دىلە وفا - بیک آلمی سز؟

قمر - شولا یغنه

وفا - یوق، الای بولای آپه یوق دیسا گز بیرون ب تور ور غه ممکن بله

قمر - آپه بیز رگه بولغاچ بار بار اول، بولغاچ آلو زمن

وفا - او لستدن قورقمه، کبیراک بولسنه مین بیرام، آقمه سین برو و قتل بیررسن، آشقدرو ب سورا ما باز.

قمر - انى گه اىتمىكىن ايدم، قالسون ئىلى، ياش وقتىن بارسىن ئىلگىش اىتتوب بىزىمى لر «قىزلار كوللىنى بارسىل سېمىه» -

قمر سوزنىڭ قايدا آوغانون بلوپ بولە تورغاندر، مين انى سوزىندىن بىرە چقىمە.

وفا - هروقت انىڭ بىر لە تورا آملاس سون لاساف! كىداوگە كىتارگە وقتىن جىتار، شول چاقلەدە انىڭ سوزى بىر لە يورىستىنى?

قمر - انى سوزى بىر لە يورىسام خراب بولۇرمن مىنى?

وفا - آتا آناس سوزى بىر لە يورىساڭ آلارسو يىگانلىدىن آپرۇب جاتقەدە بىرە لر!

قمر - مەن يىم سوپىكانم يوق، تاغى آنالار اول توغرودە قىزلار بىنە قاوشى كېلىمى لە.

وفا - بىكراك او تكىن قز اىكالىسىن، بوتا بىر لە قىزلار بىر لە سوپىكانلىرىن بىرلاسە - عجب!

قمر - مەن اشەنى يىرساڭز لە، كىتار ايدم?

وفا - چىانغە چغارىسىن?

قمر - اشلاپ بىنلاج - دىلى.

وفا - آلايدن بىك سارعايىمە كىز! قمر اپپىرلەنلىكىز لە بىلەن ئەنلىكىز،

وفا - اىسان بولىڭز جىبىار قز! - دىكاج فەر بىر سوز اىقىمى كولاسرا بىكىنە كىتىكان ئىرىسى. وفا ئىل كولۇنىنى نىتىدى اوى، ئى توسلى فەر بولسەدە يىتىمە قىرتىڭ عەفيتىن يوغان تورغە، عەرضىن ساتورغە، كىلاچىكىدە كى راھتىنىڭ مايمەسىن، عەرىيەتك باشچىسىن، قدر يىش ساپقىسىن، يوغان توب داشلىكىنەن فائەن اىتتوب، اوز راغنىنى قزغانچى قەرتىڭ كىلاچىكىدە كى تورمىشىن بوزارغە

برهیله، عقلین آلوب آزدرغه بر ایسابکنه ایدی. هم وفاتلا گان نرسه سبیل
بولوینه قمرنگ کولولرندن، یتمایولرندن، کوز قاراولرندن آگلاغانقه
بتوولای کوگلین اوشاندرغان ایدی. وفا آندی اشن تجربه سز یکت
توگل ایدی. کوب قزلارغه بلا بولغان، کوب خاتونلارغه جفابولغان غه
تورلی یاقدن آلدارغه اویرانکان ایدی.

وفانگ ایسابی بیک قوری، او زنچه بیک توغری، قورغان حیله لری ایسابلا کان
اویلاری قمرنگ یاشلکین ارام ایتوب راختین جویوغه ایدی.

قمر کبک ماتور قزنى، فرشة توسلی پاکعفتی پتیمه بالانی، آلداب یولداب
ارام ایتوب تاشلارغه تلاو، وفاتوسلی آبر اسمن آلغان کشی گه، دینن
اخلاصی بار سوزن بولغان یکت گه، او زی اوچون بر اسم سر لک، قمر
یاعندن قاراساوش بر عزیز بالانگ بتون راختین یوغانو بولغانعه
انسانیه سر لک بولسده؛ وفا مین موگلغارچه نیچه قرنی شولای ایندمده
بر نرسه ده بولماهی دیب اویلی ایدی.

قرغانچ قزلارنگ شول وفانگ آزدروی بعضیه ایرندن ایرلرغه، بعضیه
قرلغند بالا کیتروب بتون دنیا آلدند خور بولورغه؛ بعضیه فخش خانه
پوچماقلارند ایزلوب دنیا راختن کشی لکن ساتوب طماق تویدر رغه
ححتاج بولوب، بتون مسلمان لار آراسند قدر سر عزیز بولوب، هیل دنیا
آخر را ختلرین جویوغه سبب بولوین بلمی ایدی. هم ایکنچی لرینه
مسلمانلر دفترندن ایمان سر لغه، کشی لک ساندن اتلک گه چغوب،
فعش پوچماقلارندن جنازه لری کوتولوکبک بتون عالم اسلامی رنجته
تورغان اشلرگه باشچی بولوند اویلامی ایدی.

قمر کبیتندن چقماچ اویینه قایته باشلاهی . کوگلندن بر خسروه نه سینه برا آز عنق
سینه و ده ایدی . ایسا بلاب اویلا ب و فانل هر سوزندن بر توری معنی
چغاروب ، و فانل او زندن کوگلی بولوین بلوب ، حتی و فانل بعض سوزلندین
مونی بیک سیووند اگلاغان کبک بولا ایدی . قایتیان وقتی و فانل سیوشو
اگلاتا تورغان سوزلرین ایسا بلاب شادلوب اچندن کوله کوله قایته ایدی .
نیک سوینه اسون ، نیک شادلانه اسون ؟ .. او زین و فاسویه ، بلکه عاشق بولغان .
آدم بالاسینه سیولوون قزق اش تاغی نی بار !

عمرندن او قوغان رومانتری جان زهره بر له بوز یکت گنه بولغانغه سیوشوده
آراشونی اویلامی ، یالغان محبتتی بلمه ده ایدی . شونل اوچون او زینه
عاشق بولغان کشی گه بوده عاشق بولورغه تیپش دیب بلگانه کوگلندن
و فاغه محبت با غلاغان ایدی . بلی ایدیکه و فانل غشی بیک اوچسز ،
کمنی کورسه شوگار توشه ، کمنی تاشلی آندن بته ، یکت کوگلی چولارده ،
قرزلا رکوگلی کولارده ، دیکان سوزنی ده ایشتکانی یوق ایدی . آلای
بولسده . قمر موندن الک بر یکت بر له ده یرونی کوگلینه ده کرتکانی یوقه ،
وفا بر له دوست بولورغه ، و فانی سویارگه کوگلی کوتارلمی ، عتلی راضی
بولی ایدی . قمرنل عتلندن بر ایسا ب ، کوگلندن بر اوی بولغانغه یرو ایله
یرماده آبدرا ب قالغان ایدی . توبیدن راک اویلا ب قاراسه او زینه
عاشق بولغان کشی نی سویمه او شفقت سر لک دیب بلوب آنل حق اوچون گنه
بولسده یورگه تلی ایدی . (بلیم و فا عاشق میکان ؟) شول کویچه
قهر سلیمه و لر کبیتندن ایکنچی بر ایسا ب آلوب قایتیدی .
کریمه قزینل قایتوینه آش هاضر لگنگه آلموب قایتیان فرسه لرین
اور فاشدرو ب آشارغه او تر دیلا ر . قمرنل کوگلندن همان بر اوی ؟
آشاسه اچسده ، اویناسه کولسده و فا کوگلندن چه می ایدی . قمرنل

بو اویی، قلنشارنند اوزگار تکاننگه، کریمه گه سیر در مسلک بولاسه ده، کریمه نئن
 کوئلندن ایکنچی برا اوی بولغانغه، قمرنی جنتکلب تیکشروب تور رغه
 بوشامی ایدی. اول ایسابین قمر اوی ده یوق ده، جاوجی نئن کیترکان خبرلری
 ایدی. کریمه نی آلاسی کشی دن تیزراک بولوی تلانلکان ایدی. اورنی
 یاخشی بولغانغه آراغه برب رکشی تو شمسون، شیطان قوتیسی کرمه سون
 دیب او زین تیزراک جایلارغه تلاسده ده، ایکنچی یاقدن قمرنک کوئلین
 آلورغه تلاوی بو ایسابینه بیک تبرس کیله ایدی. برا یاقدان اویلاس اش
 تیزکیراک، برا یاقدن ایسابلاس نئن صبرکیراک!، کریمه نی اشلاسون?
 بولای غنه بولی، اویناده کول، ایسابلاه بل!، دیب اش جایلارغه
 بر عقل اویلی ایدی. کریمه نی آلاسی کشی ۴۵ ۴۶ یاشلر نده
 خاتونی اولکان ایکنی بالا کشی بولغان شیکلائی قمر بر له ایکبیسنده
 قبول اینه ایدی. بالا رینئن زور راغی اوغل کچوره گی فزايدی.
 دولنی بیک زور بولما سه ده جیناق غنه، ساقنه آشامی اپمی یاخشی غنه
 ترکلک اینه تورغان کشی ایدی. هر یاقدن اویلاغانند ده کریمه گله تیئن بولغانغه
 کریمه بر له جاوجی آراسنند قمر یوقان و علا ده بولغان ایدی. بو کوننی شولای
 او ز در دیلار. ایرنکیسون کریمه نئن باشدن بر گه او سکان دوستلی بر له و علی
 قیلشغان بر بر سینه، دوستم، دیب سویلاشه تورغان عائشه، قمرنی چاقروپ
 شول توعریدن سوز آچوب رضا لاندراچاک ایدی. شونئن اوچون ایرنه
 تورغانچ ده دوستم آبصطا عائشه، قمرنی آلوب کیتندی، قمرنئن تو شلر نند
 کورکان فرسه لری و فاغنه بولاسه ده کوننل ایکنچی اشل کبلوب چقدی، آناسی نئن
 بو ایسابینه نیچک راضی بولسون! لکین راضی بولاینچه نی اشلسون؟!

آش بوتوع ریغه یینکاچ راضی بولمای فی قبیله آلا . عائشہ سویلا گنن کمرنگ
 کوز لرندن انجوکبک یاش قویلا ، توسمی بر آغاره بر کوگره ،
 آوز ندن چقغان قایناز سولش بتون ایرنیون کویدره ، کوگلنگ کی
 خسرا بتون تنبین قز دروب ، شاشو درجه سینه کیتره ایدی . عائشہ گه
 یغلاب قنه جواب بیرسه ده اش بو تلا گنچه بولما سین بیک یاخشی آگلاغانغه
 کوگلین آچار ، خسر قین تار انور اوچون باشنه اوی تو شرر گه تلا سه ده ،
 بو خسرا قمرنگ بتون یورا گینه یا بشوب مینوت ساین او سه گنه بار ایدی .
 دو ستم آپارینه کوگل آچار غه بار غان قمر کوگلینه تاو قدر خسر تلر ،
 بتهماس تو کنیاس در دلر آلوب قایتندی . کریمه فزینگ ف در جهه ده کوچی
 ایکان بلگانگه فی قدر هستلنہ سون بلسه ده ، بولای اوک بلدر ماس
 دیب اویلی ایدی . قمر صبرایته ال مادی ، اویگه کر گاندو لک کوز لاری
 یا شار سه ده ، اویگه کر گاچ قفر و بیغلا رغه باشلاخ . کریمه : قزم ، با غرم
 آلا یغلامه ! دیسده ، اوز بیک کوز لار ندن ده یاش آقیا قان ایدی . قمرنگ
 باشین آلدینه آلوب تو قفارغه تلا سه ده ، قمرنگ هر بر خسر تی یا گلغان
 آچلغان غه ، آناسی اوچون ، عبد الاحد اوچون ، آناسی کینو اوچون ، آیرم آیرم
 یغلى ایدی . بکریمه ده تاش یورا لک تو گل او لد یغلى ! مسکینه بر قز نک باشینه
 تو شکان حال لار ! ... بولارنگ بوجلس لرنگ کی خسر قلی ، قایغولی قلن شر کمگه ده
 تائیر قیار لق . کمنیان یغلا تور لق ایدی . قمرنگ آوز ندن چقغان سوز
 ، بخنسز ایکان من ! ، گه باشنه بولما سه ده بیک کوب معنی چغار و رل ق
 سوز ایدی . قز غانج قز یغلى یغلى اویقوغه کبتدی . کریمه الله غه شکر
 قیلوب تور وینه باشنه سوز تابار اوچون سماور حاضر لدی . قمر تو شن
 ئله فی لر بر له چوالوب بتوب اویان گنن یورا گی یانوندن آناسی بر له چای
 اچسده ، آناسینه سوز ده شر گه کوگلی کو قرلی ایدی . سویلی سویلی کریمه
 بر آز جایلا دی ، آلا بولسده قمردن کوله چ بوز ، آچق چرا ی بوز ایدی .

ڪون اوته بارا، وقت جيته بارا، ڪريمه لارنُلْ نوي ڪونلاريده جيتدى.
 نوي وقتنى قمر کوزم کور ماسين ديب دوستم آبصطاى لرينه ڪيتنكان ايدي.
 عبد الاحد ده بواسنى بلمى توگل - بله ايدي. اولئه آناسين کونلى، آناسين
 ساغنه ايدي، آلاي بولسده مكتب تر بيهسى، اخلاق ڏائڻه سى حقنل، عبد الاحد
 قمر کبك چقىر رب باقر رب يغلاميانچه او زون او زى با سدر رب تورا ايدي.
 عبد الاحد مكتب بولغانغه اوگى آناسى هر وقت کوز آلدند تور ما چاق
 ايدي. شول سبدين عبد الاحد اوچون بوكويچ لر آناسى ايىسکه توشكانل گنه
 ايىنچى خسرا بوله چق ايدي. ڪريمه نُل يالغى ايرى قمر برهه ايىسىنل
 اويننه آلدى. قمر گه او ز فاتير لارنندن کوچو، آناسى حاضر لگان جهاز لرنى
 تار اتو، کويا آناسى نُل اسى يوغالسون دينگان کبك اشلاو بولغانغه، قمر
 اوچون بيك آور حال لار بيك زور کويچ لر ايدي. عبد الرشيد نُل فاتير نىن
 اييرلر تار الوي، خاتون نينل ايگه ڪيتوى، کوز نورى عزيز بالاسى
 قمر نُل يغلاوى، عبد الاحد نُل موللانوى، برسى برسى گنه ايisan گشى گه
 بتون عمر بويينه ايىدىن ڪيتماسلك خسرا تلار بولغانغه، بوختىز لرن فُل
 اوى لرى بيك قور قچىلى منظره لر کور سه توده ايدي. مسکين عبد الرشيد
 آبزى ايisanلak، کوزى برهه بوخسرا تلارنى کور سه فى اشلا رايدي ايكان؟!!
 قمر آناسى نُل جنازه سن کور گاند دنپاده بوندن زور خسرا بول ماس ديب
 بلگان بولسده، آناسى نُل توبى، آناسينه نوي بولسده، قمر اوچون
 آناسى نُل جنازه سندنل آوراق ايدي. فى قدر آور بولسده قمر.
 آناسى برهه بارا چاق ايدي. چونکه آناسندان آير لو تاغن اوچنچى خسرا
 بولاسين، قمر زور بول ماسه ده منطق او قغان شاڪر د قدرى
 بله ايدي. شولاي اينتوب قمر آناسى برهه ڪيتدى. قمر گه افسى
 برهه ڪوچب ڪينكاج بيك جامانسو ڪوگل سز ڪور گنگان گه ڪوب وقتنى
 دوستم آبصطاى لرينه باروب وقت او تكاره ايدي. آدم بالاسى نيلر

کورمی ده؟ فی ازگه اویرانمی؟!..... قمرده آف سینیل مفتاح ابزی برله تور وینه ای بلاش باشلاشی. آلاید کوئلند دوشمانلوق، اوچ آلواویی ده قور لغان ایدی. مفتاح آبزی نیل کریمه ده تختی یوق توگل ایدی، کریمه فی بلکه الگه رگی خاتونندن دویه ایدی، لکن قمرنی کور گان ساین عبد الرشیدنی ایسکه توشرب کونلی هم کریمه فی ده عبد الرشید دن بولغان قزی یانن بولغانغه آنی ساغنه دیب بلک کوئلندن بر قایغو، اچ پوشوی برله ایز له ایدی. درستینه کریمه عبد الرشیدنی ساغنه ایدی. اول ایرگه بارو دیگامجن باری بر عبد الرشید توسلی بولور دیب اویلاغان ایدی. اول آلای بولمی ایکان شول! شونل اوچوند عقلی قارچقلر: دایرم اویمی، ایرگه باردم - ایمگاک آلدم!، دیگان لر.

کریمه قیلغان اشلرینه اوکننه ده آرتقہ کبری قایتوب بولمی؛ آیرلوب کیتر ایدی خاتون باشی برله یورت بیرسز قایه بارسونل نی اشلاق تورسون؟... تاغی جیتماسه مفتاح دن جوگی ده بار ایدی. هریاغن ایسابلاب بنرگاچ، کریمه ایرکلی ایرکسز مفتاح برله تور ماقبی، آور بولسده عمرین برگه او تکار مکپی بولغان ایدی. مفتاح نیل ۱۳، ۱۴ یاشنلگی قزی وصفی بانو قمر اوچون بیک زور ایبداش بولغان ایدی. لکن قمر نیل کوئلندن باشقه اوی لر، ایکنچی ایسابلار توشکانگه یاشلک فکر لاری اویانغاغه؛ باشقه تورلی ایبداش کبیر اکلنسکون سیزه باشلغان ایدی. و فانل صورتی کوئلندن بیک بر کانگه از له گان ایبداش کوز لگانگه بیک توغری کیله ایدی. لکن بیک کوب وقت او تکانگه وفا و نتمادی می ایکان؟ دیب اویلاسه ده او زندان او زی اوک؛ دخیر، و فامینغه عاشق بولسونل هینی اونتسون! اول ف دیکان سوز!، دیب جواب بیره ایدی. شول ایساب برله قمر کلاپوش اینارگه، درستینه اینتسل و فانی کور ورگه چغارغه حاضر لندی؛ کوزون باشین قارادی، یاخشی کییم لار کبینندی،

اشلارین آلوب ڪيٽت که ڪيٽدي . شولسى بىك عجب که ' ڪريمه
قزينىڭ بولاي ڪيٽنې ياسانب ، قلنوب ڪيٽنکه ڪيٽوندن بىر نرسه ۵۵
آڭلامادى . مسڪينه قمرنگ بولاي حاضر لولارى ھەمسى اوزىن را خت
عالمندن مخت عالمىنه ڪر توگه، برسىب ، اوزىنى اوزى چناعە سالوعە
باشچى غنه ايدى . آى مسڪينه توتوب قالوچى بولسەچە ! بولاردىن
ئىلله قوتلور ايدى . بواويىن بو تىلايوكىيا شە توگل ، دوست قىزلىرى ھەممىيەن
بىلسەلر دە، آلار دە تىجرى بەسز بولغانغە قمرنگ بواشىن كۈللىن بىز دىرىگە تلاو
توگل - بلکه دردىن گنه آرتىرالار ايدى . قايىسى دوست لرى « مىن خراب
بولىم ، اسەم چايم ڪيٽدى ، مىندىن گنه كوللا سونلار ئىل ، بودە شولاي بىر نىڭ
تۈسىلى بولسون ! » دىب قوتىرەلر ايدى . قمر آلارنى دوست دىب بلىوب
آلارنى سوزۇن طىلى ايدى . نىك طىلما ماسن آلار موڭفارغە ضرۇغە
سويلامى لر ، يىكت بىر لە يورگە گنه قوشەلر اىچ ! اول ضرۇمنى ؟
شولاى اينتوب قەر سلىمۇف لر ڪيٽتىنە يۇنالدى .

III

وفانى قدر زمانلاردىن بىرلى قىرنى ڪورمگان گە قىردىن او بىلاغان
اي سابلگان اميدلىرى بوشقە ڪيٽدى دىب بىلگان ايدى . شونڭ اوچون
قىرنىڭ ڪيٽت گە كروى بىرلە وفان قىلىنورغە بىلما يېچە يەلمايوب : « سلامت
كىلىدۈزۈمۇ ؟ » دىب سوز باشلادى . قەر دە بويولى : « الحمد لله ! » دىرىگە
اويمالادى . وفا : « اش لر چىفار دىگۈزى ؟ بىك سا عندر دىگز ! » دىب
سوزۇنى اوز اينتى . قەر اوپىلى اوپىلى اوزىن تىلار توب ڪوڭىندىن
وفانى عاشق دىب بىلگانگە ڪورە : « مىن سا عندردىن وقت سز بولىنى
شول ! » جوابىنى بىرگان ايدى . وفا قمرنگ بىر سوز لارنى اشىڭ جاين
بو تۈنلەي آڭلادى . آلاى بولسەدە صىرق بىرلە اش قىلىنورغە كېرالاڭ لىكىن
بىلە ايدى . شونڭ اوچون آقرتنى لب آللاداماقى بولوب قمرنگ آناسى نىل
ڪيٽوندە ايشتكان گە : « سز آنامە كېڭىش اىتسام خراب بولۇر من منى ؟ » دىگان

ایدگز، اف گز کیاوگه ده کیتکان ایکان!، دیدی . قمر قزارب- یازمشی
 بولفاج ف اشلیسون!، وفا: بیوق، ئی مین سیندن کولاز اوچون ایتمیم،
 کشی نگ اوزی قدر، آناسی ده ذائقه سون گوزانه آلمی دیگان
 سوزم گنه؛ شونگ اوچون هر سر لار ف سویلی تورغان ایداش یاسار غه
 ایر لار خاتون آلالر، قزلار کیاوگه بارالر. قهر: ،، بول ایپیر لار ف جبله
 یاساب سینی کورور اوچون گنه چقدوم، وفا: ،، مینه فایه کورور گه
 بلمه چقسه یارلار ایدی دیب توره ایدم، . قمر: چقدوم ایندی، آلای
 بولسه میندن اش قاللادی- وفا: ،، میندن اش قاللادی، لکن مینم حاضر
 وقت بوق، کیتکان بوشامیم، ساعت ۶ لرده دیر ژاوین باقیه سنه
 بولور سرمی؟- قهر:، آلای چغه آلور من میکان سوچ؟ وفا:، قای وقت دیسگز
 سوچ؟ برو وقت اینگز ایندی؟- قهو:، آلای بولسه ساعت آلنی ده بولاسه ده
 لرده بولر من؟ وفا: یاخشی وعل گزی او نمه گز! . قمر: مین او نتمام
 اوچل ساقلان! خوش بولوب طور گز ئی . وفا: حوش سلامتک برله
 کورش رگه نصیب بولسون!، شول سوزلار برله قمر کیتکان وعل
 قویشوب چقغان ایدی . اوی گه قایتقاچان قمر قورغان اویون دنیاغه چغار
 اوچون حیله لر از لار گه باشладی، اف سینه دوستم آبصطای لر غه بارام دیب
 چفاسی ده قایتقانده آنک کرور . مم قمر اف سینه شولای دیب چغوب
 کیتکان . قز غانج قز ف ایساب برله کیتکان؟ ف اوی برله بوری؟
 او قوجی بیک یاخشی بله که قمر نگ قورغان اوی لری، اهلگان اشلاری،
 همه سی او زین خراب اینترگه بربیول، کیلاچکنگی کوره چک لرینه
 بر باشچی بولوب، قمر ف راختندن سعادتندن محروم قیلور غه بر اش گنه
 ایدی . شول ایساب برله قمر دیر ژاوین باقیه سینه باروب ده کردى .
 آنل قارا اندی، موذان قارا اندی، وفاده کیلگان ایکان- اوچرا شدیلار . وفا قمر ف
 آلوب کیتکان . قمر برله و فانل ف سویلا گانلارین، ف اشلگانلارین

او قوچی لارغه قالمردوب سریمه ار قل اویینه قایتیق . کریمه نل اوگی
 قزی وصفی بانوده ۱۳۰۰ یاشنل گنه بواغانغه یکت ار سویودرجه سینه
 بیتیماسه ده ، قز بواغان غه قمر برله مرلری کیله ایدی . قمر برله
 دوستنلاری بار هم قمر برله ، ساندوغاج ، اسی برله اونداشرگه سوز
 قویشقا نلار ایدی . وصفی بانو قرنل وفا برله آرالرنه سوز یورگانی
 بله ایدی ، بوكونگی اش اویند باشدن آیاق قمردن سویلاتکان ایدی .
 وصفی بانو عقله ز قرتول ، یکت برله یورونل ضرری ایکانل بله
 هم آندی چابی کینکان قرنل قدری یوقلغینه ده بله ایدی . شونل اوچون
 ساندوغاجینه بر آز اوگوت سویلاسه ده ، قدر اوگوت طللار درجه سندن
 او تکانگه هیچ فائیں سی بولماغان ایدی . وصفی بانو قمری قرغانوب وفا
 برله یورسده او زین او زی ساقلاو بیک کیراک لکین سویلاگان ایدی .
 قمرده سویلاگان آملاسه ده و فایانینه چغاج آنین اوننغان ایدی . وصفی ،
 نصیحت لرینل فائیں بیز بولوینه ، قمر شولای بر بلگان کشی برله
 خراب بولوینه راضی بولماسه ده ، قمر کوگلندن راضی همشولای بولوف
 بولمدقیق دیوب بلگانگه ، دوست ایش توغری کیلگانه بردہ اویالاینچه
 سویلی ایدی . وصفی بانو نل ، بوبیارامی ! ، دیوب سویلاگان سوز ازین
 قمر کوچیلک دن گنه سویلی دیب بلگانگه ، کوگلندن آنگار غاده
 بر آز دوشمانلوق آسری ایدی . عمر اوته بارا ، و فایبرله قمرده آرتق یاگنی
 اش یوق ایدی . آتناسینه یا که اون کونگه بر کورشوب توره لر ایدی .
 قمر او زایسای برله و فانل جاوهچی قوشوب سورا ناسین کوتنه ایدی .
 وفا قمرنل اسمین اونتور درجه ده تاشلارغه جای ازی ایدی . قمر ودا
 اویلنگان مبنی آله دیب اویلاوی او زنچه توغری بولسده ، و فافی موندی
 اویلاوچی قزلر بر قمر گنه بولماغانغه ، وفا اوچون بر دوئل بولاچق ایدی .
 لکن وفا قای وقتنه بار اسی جیرگه بارمی قاللوب ، قای وقتنه

باشقەچە قمرنگل کيغىن جىبىرە ايدى. وفانڭ مقصودى بىولغانغە قمرى
بىتونلاي اوڭ تاشلارغە ايساب ايتكان ايدى. هم وفانڭ قمرگە اىكىچى
لئولرى شول ايسابىنگ بىر بوتاغى ايدى. قمر وفانڭ بىر اشلىرىندىن
خبوسز بولسەدە بارا تورا آڭلادى، چونكە وفا قمرگە آيرماچى تاشلاوين
سوپلاڭان ايدى. قدر وفادىن بوسوزى كوتى، موندai اىدىلى اوپلامى
ايدى. آنلۇچەوفابىرلە راختلەشوب بىتون عەرلارىن بىرگە اوز دراچاقلر
ايدى؛ هم شولاي اوز درسالار قدر اوچون ياشلىكىن ارام ايتودە ضورلى
بولما ياچاق ايدى. لەن وفانڭ كوڭلۇن ھىچ بىر موندى اوى بولغانلى يوق
ايدى. آنڭ باشدۇق ايساب قەرى آلداب يۇلداب معادتىن بوزوب
ياشلىكىن دە ارام ايتوب تاشلاوغىندا ايدى. شونڭ اوچون وفا قمرى اىكىچى
مرتبە كورما سكە بولوب تاشلاغان ايدى. قەرگە بوخىرىنى يېك جىڭلەك
بولما دى؛ بىلە بوخىرىنى يېك جىڭلەك جىڭلەك
بولور ايدى، قدر باشىندىن كېچكىن اشلىرىن بىر ام بىر ام اوپلاپ چىدى. فى
اوپلاسادە، فى ايسابلاسادە كورغان اشلارى دەسى اوزىنە قايغۇ، خسرا
اوچون گىنە بولغان شىكلى، قىلغان اشلارىنىڭ دەسىك اوزىجىتىن اوزى
قاپلاو، اوز راختىن اوزى جو يوغىنە اىكانلەگەن آڭلادى. لەكىن حاضر
آڭلاودەن فائىن؟!...، قمر وفابىرلە بىر مىگان بولسە، ايسىما سام يورسەدە
اوزىن خراب ايتىرما گان بولسە، بۇ قايغۇلرغە بۇ خسرا لارگە توش بايەچىك
ايدى. حاضر بىر دە اشلەلس ايدى بىك آڭلادى دە - اش اوتكان شول!
آى عقل السكارى راڭ بولسەدە، قمر بولاي بولماغان بولسەچە!!...
ايندىن فى اشلاسون؟!...

قمر اوچون وفا بىرلە بىرگە توررغە بىر يۈل بار ايدى - اولىدە وفا
اوستىنە تىل سوپلاپ اوزىن خراب ايتىپىن بىلدرىپ حىكم بولە
و فاغە بارو ايدى. قمرنگل آلاى اىتەسى كىلى ايدى. چونكە

آلای ایندروب ڪوچلاب بارسهده راخت ڪورماوی بیلگی ایدی.
 شونُل اوچون برسوز اینما ینچه باسوب فالماقی بولانی هم بلدر ماسکه تلاadi.
 درستیگنه و فانیل آچوین کیترما ینچه جالنوب اییکه کیترمه کچی ایدی. شونک
 اوچون و فانیل شفقتین اویاندر رغه تلاب یغلاب یغلاب و فاغه خط یازсадه،
 قارشی خبر کیلمگاچ بونلای امیدین اوزگان ایدی. قمر شولای ایندروب
 اوزین کشی گه قز ایندروب بلدروب تور و رعه تلاسهده، بولانیل بوغبرلری
 شهر آراسنک جایلگانگه، قمرگه بیردن باوچی کیلگانی یوق ایدی. قمر
 ایسابلاب اویلاب قاراسده غیب اوزنن ایکانین بلگاچ، یوراگی یانوب،
 اپی پوشوب، اوزین اوزی کورماس درجه گه یتوب ٿله فی لر قیلورغه
 تلاسهده، وفادن فی تورلی جای برهه بولسده اوچ آلورغه تلاسهده، اش
 نیچه سمر قله ایدی. شونیل اوچون قمر اچندن گنه کویوب تورا ایدی. و فانیل
 تاشلاوی قمر اوچون بردن سویگاندن آیرلو، ایکنچیدن عورینیل سرمایه سین
 یوغانو بولغانغه، قمر بیک زور بلا گه اوچراغان، بیک بیک قضا ڪورگان
 ایدی. قمر شولای ایندر رب تول قز بولوب عمرین او تکاره باشلاדי. و صنی
 بانو قز بولوب جیتوب جاوچلار کله باشلاadi. هم و صنی بانو کیا و گه ده
 بیردی لار. و صنی بانو قز بولسده قمر کبک یکت سویما گانگه کوره اسمی
 جای کتیمه گان ایدی. شونل اوچون آناسی بولما سده بیک چیبار توش لردن
 یا وچی کبلوب هم بیک یا خشی بیرگه بیرگانلار ایدی. قمرگه اوزنن اوچ
 دورت یاش کچی سل لبسبنیل کیا و گه کیتوبی بیک آور تویلدي. موگارعه
 نیچک راضی بولسون! لکن راضی بولنی فی اشله سون؟! الله بیرگان قضا گه
 آدم بالاسینک چدامی فی عالی بار؟!... قمر اوزینیل بو آور حال لارین
 فی اشلار گه بلمنی یورگانک شفقتلی زهره آبصطا ڪوئلین آلورغه سبیچی
 بولا ایدی. زهره - آسلامچی قارچق، خاتونلار آراسنک ای بیر ساتوب
 یوری ایدی. هم آرلی بیرلی قزلار آراسنک او شکر رب توکر رب برا آز

کسب اینه ایدی . قمر لارگه یاقین غنه نورغان غه قمر آلارغه باروب ' زهره بولارغه کیلوب یوریدور ایدی . زهره نگل بشقه کسبی ده بار ایمیش !! عقل سزراق قزلار فی بولدان چغاروب بر آز آقچه ده تابه ایمیش ' دیب سویل سه لار ده زهره آبصطا یانگل قولندغی تسبیحی ' آوزندغی او زله گان دعا سی ' بتمگان ذکری ' اول خبر لر درست توگل در دیب اویلاته ایدی . بلیم فی ایساب بله در ' زهره قمر فی اوزیانینه ایلاشدرگان ایدی ?! ...

درستی گنه زهره قمری ساتوب بر آز آقچه آلماقچی ده ' قمر نگل را ختن جویوب مسکینه قز فی تاغی ئالله نیندی بلالر ' خسرا لر چیگارگه بجیور قیلاچاق ایدی . هم زهره قمر نگل اشی فل جایسر لقندن فائیل نیماقچی بولوب :،، فلان کشی فلان قدری آقچه بیره ' فلان ییزگه گنه بارب کیلورگه ! ' دیب اول آلداسه ده باره توره قمر فی فخش خانه پوچماقلان نده ایر لارگه ده بجیور اینکان ایدی . قمر نگل آنده موند آناسنندن رخصت سر چغوب یوروی ' اوگی آتاسی مفتاح آبزیغه بیک آور تویلغان ایدی . هم وصفی بانو نیندی آنده موندی اسم گه ایبار تماسون دیب قور قغانغه ' او زندن بر کون الک چغارو فی فائیل غه کوره ایدی . مفتاح آبزی قمر فی نچک چغارو غه جایین تایمغان و قنده ' بر کونی قمر بر ساعت ده قایتاسی قر تونی هیچ قایتیمی او زدر دی . کریمه اولن دوستم آبز تالاری غائشه لرد ده دیب بلسه ده ' آخر نندن باروب بشکاچ آنل ده بول مادی . بو خبر مفتاح آبزی اوینک کریمه آبز تای نگل کو گلینه یا گل غی جراحت آقچان ایدی . مسکینه خاتون ' قز نگل دوست ایش لر ندن سورا شدی بیش دی ' لکن هیچ خبر آله آلمادی . شولای اینوب کیچی ف بر دن بر قرئدن ' سیوکلی باغر بیهشندن ' عمری بو ینچه بر مرتبه آیر لغان عزیز بالا سندن ' آیر لوب عمر او تکار رگه تیش بول دی . کریمه گه بو تون بیک او زون ' بو وقتلار بیک آور تویلدی ' حتی عبد الرشید آبزی او گان کون ' عبد الاحد دن آیر لغان کوند مولغار غه قاراغان جیگلر اک

بولغان ایدی. کریمه کوزلری یاشای، کوئلاری قایفوی کوینچه بوتون
کیچنی اوتسکاردی. عمرنله کورگان راحت لرین، مخت لرین اویلاپ
قاراچ گوئل لری کویا بتون دنیانل خسر تلاریش، طبیعت نک هم
زهر لرینک زهر لرین تجر به قبله تورغان اورنی کبک بولغان ایدی. کریمه
شول درجه خسرا ده وقتنه قمرنی لر اویلی ایکان؟ عبدالاحد مکتبه
نیاشلی ایسکان؟

آنستن بلوپ بوله، قمری زهره آبزنانی بازار غوغه چفایز دیب آلوب چغوب
وعل قویغان کشی سنه تاپشرغان ایدی. اول کشیدن قمر تلاسه تلامسه ده
ایر کسر زلب ایسر تکچ لار اپر ووب ایسر توب، نومیر لاردن بر نومیر غه آلوب
بار ووب قوناق ایتکان ایدی. قمر ایر تگیسون آینبسا ده او زینل نیچک
بولوین بلوپ، آناسینه برساعت که گنه دیب چفوین ایسینه، تو شرب فی
اشلار گه ده بله اینچه قاتوب فالغان ایدی. ایندی آناسینه فی بوز برله
قاینوب کور نسوند؟ آناسینه فی جواب بیرسون. ؟!... قمر شولار فی ایسا بلاب
همه کشی گه بولای بولوی خبری چغه دیب، بویامان آتدن قوتلور اوچون بر حیله
از له سه ده تابا آلماج بیک کیف سر لنگان ایدی اوچرا غان کشی سی مونگ بوکیف
سر لنگان سیر ووب جو اتر اوچون آناسی یانینه قاینمه اینچه غنه، او زگینه ده توره
آلوین، حتی بو یکت نل کشی بلمنی تورغان بیر ده گنه فاتیر آلوب
تو تاچغنه ده سویلاپ قمر نل کیفین کیتور رگه ترشدی. قهر موف بتو نلایوک
مصلحت کور مسده ده شو گلغار غه چبور بولدم دیب بلوپ راضی بولغان ایدی.
شولا ایتوب اول کوننی ده او ز در دیلار. ایر تگیسون بدری یکت قمر گه
روس آراسندن بر فاتیر آلوب فاتیر گه قویغان ایدی. قمر اول لری
اول فاتیر ده مار جه لار برله گنه توره ایدی. کیچیج یا یسنه کون نل با شقه
وقت لارنده بدری کیلوب حالن بیشوب، بر ایکی اوچ ساعت او تر ووب
کیته ایدی. بارا تورا قمر یانینه ایکنچی بر باغلو فرنی ایداش بولوب

ڪرگان ايدى . بوقزىل نيندai قز ابکانلىگين او قوچى لر ميندنل بلگه
 آرتق بله تورغانلاردر ؟ . نيندai ايدى ايكان ؟ .. ساتلق ! ... ساتلق ! ...
 قمرگه بدرى آشاونه اچوينه راصحودينه جيتارلک بيروب تورسەد قايىسى
 كونلارنى كىلىمى قالە باشلغان ايدى . شول سبىدن قمر اوچرا سە بدرى گە
 باشقە يكت لر برا له آولقۇغۇه او تور غالى باشلادى . ايداش قزىنە كىلىگان
 دوست ايش لرى مونى ده بىرگە قوناق اينه باشلا ديلر . بوخبر بدرى گە بىك
 آور تويىلىدى . فى قدر آپە سون ارام ايتوب قىردىن بولاي مىسىلە تاسى
 كىلما دى هم قەرغە بولاي بولسە بتو نلاي آپە سىن ، فاتيرين بيرما وين
 سوپىلادى . قىردى موندىن سوڭ سا قلانوب قىلما پى بولسە ده بىر كونى
 بدرى قمرنى باشقە كشى لر برا له او تور وينه توغرى كىلىوب ، قەرگە
 موندىن آرى كىلما ياجىگىن ، وەيج آپە بيرما يچكىن سوپىلاب چغۇب كىتىدى .
 هم بدرى شول كىتو برا له قەرنىل اىكىچى مرتىبە يوزىن كورما سكە بولوب
 كىتىدى . قەرگە بو اش تاغى بىك جايسز كىلىدى . فى اشلارگە دەحال يوق .
 او بىنە قايتىسى دە بتون خلق آراسىنده خبىرى كىتىكان ! .. نىچك كشى كوزىنە
 بويز برا له كورنى سون ؟ ! ... اوى گە قايتىما سە قايدى بار سون ؟ ! ...
 ايسە سام شول آرادە ايداشى ده چىدى . قمرنىل فاتيرگە آپە سىنى
 راصحوت قە آپە سى يوق ايدى ، هەم سى كىراڭ ! فاتيرگە آپە سورى لر !
 كىيتى دە كىنه گە تولغان ! آنە آپە كىراڭ ايدى . فى اشلا سون ؟ ...
 كىم گە كېلگەش ايتىسون ؟ ... كىم دن عقل سورا سون . وەيج كىم يوق .
 آخر دن ايسابلى اوپلى تورغاچ زهرە آبصطاى ايسىنە توشىدى . هم شول
 كىچكى تونلە برا له كىنه زهرە لرگە كىتىدى . قمر زهرە لرگە بارغان دە
 آتاسىنلى جنازە سى چقغان يور تىقە اوچرا ياچاق ايدى . قمر شول يور تىن
 توغان ، او سكان بولغانغە ياش وقت لر ين او بىلا عنان گل شول يورت ايسكە
 توشكان گە ، بويورتى بىك ياقن كوره ايدى . هم بويولى ده كويىا اتى سپىنلى

جنائزه سینی آلوب کینتولری کوز آلدند تورغان کبک بولغان غه، قمرنگ
 یولی یاخشلگان بولما سهده، راخت قز، وقتلرین ایسکه تو شر و ب سولغوب
 سولغوب یغلاغان ایدی. ایسابلگان وقتلرند گویا اتی سی سرخا و ایمشان
 عبد الامد برله قمرنیک قوللرندین توتوب: «مینی سز اونتماڭز»، مین
 سزی اونتمام! » دیب سویی ایمش. قمر بو اورنن یغلاب بتوں
 چیچنی او تکار اویدیده - ممکن توگل! مسکین آقرنگنه یغلی یغلی
 کینتی. مفتاح آبرینگ اویننده جینتی. قمرگه بو اوی ایکنچی تورلى
 نرسه لار اویلاته، کوئلندنده ایکنچی فکرلر ایسابلاته باشلا دی. نچکه پرده
 آرقلى مفتاح آبزینگ اوی اپلاری کورنە ایدی، اوی لری ماتور ایندروب
 زینتلنگان، تور باشند کریمہ آبصطا نماز او قی ایدی، وصفی بانو
 کییننگان، یاسانغان کیاوبن کوتە ایدی. قمر بو کور نشگە قارشى او زین
 بتوفلای اونتوب، اچی پوشوب بر گونلاب بر فرغانوب، بتون
 ماتور لر عالمند آبرم بر ماتور کوزندن، انجو تو سلی یاشلار توکوب،
 قارالوب تورغان کوزینه قویاش بایش منظرلری بیرونده ایدی.
 قمرنگان آیاغانی آناسی، گونلا گانی وصفی بانو ایدی. مونك سگلىسی
 بولسەدە، موندان یامس زراک بولسەدە، نیندای را هنلق لر کوزه!
 کیاوبنگ کیلوین نیندای شادلنب کوتە ایدی! «آی، مین بولای
 بولغان بولسام! بولای بولمس ایدوم!» دیدی. هم او زینگ
 بتون عمری بويچە راخت تور وندان امیدین او زب یغلی یغلی زهره لرگە کینتکان
 ایدی. زهره قمرنگ کوئلین آلدی، ایر تگیسون اشین جایلاماقپی بولوب
 قالدى. بو کونگە قدرگى اشىك زهره جايلاوی برله کېلگان ایدی ایچ!
 آلای ایندروب بولای ایندروب قمرف او زاندى. هم ایر تگیسون زهره
 قمر اوچون فحش خانە غە باروب، او زینه آلغان نى قدر آقە غە باشقە،
 قمرف فاقىردن کیبتىن يولوب آلورلۇق آقەدە آلوب قمرنیک آلداب

بولدار فخش خانه گه ڪينروب ڪرندی . مسکينه قمر ! عبدالرشید
 آبزى نُل سويگان قزی ! فخش خانه پوچماق لرنده ايرله چك منی ?
 نورلى آلى فزلى بوزلرى ، چڪه گنه سرلغان قاش لرى اوزن
 اوزن ڪرفكلرى ، قاره ڪوزلاري ، زور قاره ساج لرى ، منظم
 اعضا لرى ، فرشته توسلی يو مشاق ڪوئل لرى ، دنياڭ ئيل قباعت ييرلەن ،
 ئيل ناچار اورننده ، ايڭ اشهى اشلار بىرلە ، بتوون عمرى بويچە خراب
 يو لاچاق ايكان منى ؟ ! .. موئك اوچون كم يغلاماس ؟ ... آدم توگل تاش يغلار !!!
 بو اشلار گه كم سبب بولدى ؟ لعنت آلارغە لعنت !!! قمر شولاى ايتب
 فخش خانه صاتاتچى سى ده بولدى . مسکينه نُل ڪوكلى اوزىنىك
 بو اشندن هىچ راضى توگل ايدى . هم شونگل اوچون ناچار لق لاردن
 لندة آلاميانچە ڪوب و قىنده عمرىن يغلاپ اوتكاره ايدى . فخش
 خانه نُل تربىه سى ، بىـ ڪراك توقتىما يانچە قمرى ايسرتوب توتولرى ،
 قهر نك خلقينه بىـ زور باشقالق بىرگان ايدى . الـ گى شفقتىبلـ
 اورنىنه ظالمـق و جـ انسـ لـق ڪـ بـلـوب اوزـ يـنـكـ شـولـ تـورـ مـشـنـىـ بوـ تـنـلـايـ
 يـارـايـ دـىـبـ بـلـهـ باـشـلاـغـانـ اـيدـىـ . قـمـرـ قـرـانـكـ شـولـ اـشـنـ يـنـچـهـ يـلـلـارـ عـمـرـىـنـ
 خـرابـ اـيـنـوـبـ اـورـ يـنـبـورـ غـهـ كـيـتـىـ اـوزـ اـيـسـاـبـيـ بـرـلـهـ اـورـ يـنـبـورـ غـهـ بـارـوـبـ
 اـوزـ يـنـكـ كـمـ اـيـكـانـيـنـ بـلـگـرـ تـمـاـيـنـچـهـ گـنـهـ اـيرـگـهـ بـارـلاـچـاـقـ اـيدـىـ . قـمـرـ بـوـاـيـنـ
 بـىـكـ يـخـشـىـ آـكـلـاـبـ اوـيـلاـغـانـ بـوـلـسـهـ دـهـ آـنـكـ غـىـ بـعـضـىـ عـةـ اـسـرـلـانـكـ :ـ ،ـ اـيرـگـهـ
 بـارـونـيـگـهـ كـبـرـاـكـ ئـلـىـ ؟ـ يـاشـ وـقـتـلـانـ اـوزـ رـاـهـتـىـ اـوزـ سـورـگـهـ كـبـرـاـكـ ؟ـ كـبـاـوـگـهـ
 قـارـتـايـغـاـچـ دـهـ بـارـرـسـنـ !ـ ،ـ سـوـزـ لـرـىـ بـرـلـهـ آـلـدـانـوـبـ يـنـهـ دـنـ فـعـشـ خـانـهـ گـهـ
 كـرـگـانـ اـيدـىـ . سـاتـلـقـ لـقـ عـالـمـنـدـنـ ،ـ سـفـالـتـ ڪـوـزـىـ بـرـلـهـ قـارـاسـاـلـ قـمـرـ
 اـورـ يـنـبـورـ غـهـ ڪـبـلـوـنـدـنـ فـائـلـ اـيـتـىـ . قـرـانـسـكـىـ قـمـرـ دـىـبـ اـورـ يـنـبـورـ غـهـ دـهـ
 اـسـمـ توـنـدـىـ . فـ قـدـرـ آـقـهـلـارـ صـرـفـ قـبـلـىـ لـرـ ،ـ هـىـچـ بـرـ وـقـتـ قـونـاقـ دـنـ
 بـوشـامـادـىـ آـلـدـنـدـنـ اـسـپـيـرـتـ وـاـيـسـرـ تـكـجـ اـوزـلـمـادـىـ ،ـ هـتـىـ باـشـقـهـ قـزـلـرـ

قمر بولورغه بیئ قرغاده ایدیار . اورینبورغ نُل بتوون شوندی ^{فجش}
 آراسنل ده غنی کشی لرنل آوزنل قمر ایدی . قمر یرغه اوستا ، قمر
 قوشستان ، قمر ماتور ، سوزلاری بزله ^{گل} ماقتنا نوده غنه ایدی . هنی کوب
 وقتلارده فجش خانه لرده قمر اوچون نز اعده چفه ایدی . یار امی منی
 بر کلابوشچی قزینه شول درجه لرگه چیتکاچ ؟ ! ... بواشکه سبب بولغان
 و فاغه رهمت لر او قرق بار ! ! ... آلای بولسده بواسم دن بوماقتنا نودن قمر
 فی فائیل ایندی ؟ ! ... راحتلنگ ایری بزله ، بالا چاغاسی بزله عمر او زدرا
 تورغان وقتین ، بتوون عمر نل ساچاک وقتین فجش خانه پوچمافلار نده
 آدم بالا لرنان هر صنف نُل ایک قباخت کشی لار ینه بومالانوب ، قوشنانل انوب
 بتوون جسمهین جانین راعتین صرف قیلوب تاماقن طویدره آلدی . عفتلی
 خاتونلار نُل کورب قوساسی لری کبله تورغان ایسرک ، ساسی ، جایسرا
 کشیلار بزله ایز لوب عمرینل ایک قدرلی ساعت لرین ، ایک تانسلی
 مینوت لرین ، آینه مامینچه ایسروب خور بولوب او ز در دی ! یاری ئلی حاضر
 قهرنُل ماتور لغیل قوشنانل غنی ده بار ، شونك بزله تاماغن طویدره آلا . باره
 توره قار تایا باشلاسه نی اشلار ؟ کیلاچ کدھ ^{گی} سعادت سرمایسین حاضر
 ارام ایندی ؛ ایندی فی اشلار ؟ قهرگه بواوی ^{کر}ه باشلاغان ایدی .
 چونکه اورینورغ غه کیلوبینه ده یل لر او تکانگه ، الگه رگی ^{کبک}
 توگل ، قدری بتکان ایدی . هم هر وقت بیزابن بیرون دن بیتلری جیر چقلانه
 باشلاغان غه ، ایرگه باره آلماسه قار تلق عمرین نچک او تکارولرین اویلا ب
 او زین خراب ایتوبینه عجب که قاله ایدی . شوننل اوچون قالی وقتلار ده
 ایرگه بار ماقپی ده بولا ایدی . لکن مونی کم آلسون ؟ ! ... فجش خانه دن کم
 خاتون آله ؟ ! ... تاغی آلسه اول کشی دن فی راهت کورورگه کیراک ! ؟ قمر شول
 اشلار ف اویلا ب حسرتلنگ باشلا دی . درد بترورگه قمر نک استغمال قیله
 تورغان ایسر تکچی بولسده ؛ اولنک درد بترو توگل ایدی ، بلکه در دلی

باشدن عقلنی غنه کینارو ایدی، قمرنگ هم فخش خانه قارشوسنک قدری
کینکانگه نینندی بولدی شول کشی بره اوتر تهار ایدی. شونگ بره
قمرگه آور و آله کدی. فخش خانه دن چغار دیلار. قایه بارسین؟... اوزی آورو،
اوزی آچه سر، کیم ارین ساندی. لکن اول نیگه جیته؟ برباقدن آوروی
کوندن کون آر قابارا، ایکنچی یاقدان آچه بتدی، هم بتون تینن سرخاو
آلدی. قمری اشلاسون، قایه بارسون؟ بالنیس که باره باره باری قبول ایندیلار.

IV

قمر بالنیس که کرونندن بیک شادلانغان ایدی. اولن آشارغه اچارگه همه می
حاضر ایدی؛ اول غنه بیک زور اش توگل ده، قمر کیک ایکنچی کون آج
بیورگان کشی گه بیک کیپکنده توگل ایدی. ایکنچی سلامتمنو احتمالی
بار ایدی. قمر بالنیس ده قارلا بشلا دی. لکن هیچ فائند اینه آلمای ایدی. آلای
بولسده کشی گه ایباره تورغان چیر بولغان غه بوکوینچه چغار میلر ایدی.
بر آی اوزدره. قمری فی قدر بیرندن عذابله دیلار، بر آز اشکه کیله بشلا دی.
آلاین سلامتندوب بتارگه دورت بش آی کیراک ایدی. قمر بولای
بولاوینه ده شکر ار قبیلی. سلامت لنه بشلا سه چیک بولسده برسلامتله نور.
عیر آلمارغه اول قدر قدر لی توگل! تاغی بالنیس ده تور ماسام راخت کورور
ایدم دیرگه حالیه یسوق ایدی. شولای ایتوب بالنیس ۶ آی عمرین
اوز دردی! آوروی بتون تینه جایلغان کیک، بور نینه ده بر
زور شش یاساغان ایدی. قمرنگ آوروینی بتترر اوچون بور نندن
ششی کیسوب آلدیلار. بور نندن ششی آلغان آزر اق بور نینک کیسلگانگه
اول یاقدن قاراغانده قمرنگ بیتنل بر نرسن بلنما سده سول یاغندن
قاراغانده گوزال یوز اوستنده یار تی بورون کیلشی سرراک کورینه
ایدم. ماتور لغی بره بتون اورین بور غ ف آلداغان قز توگلمی؟!...
فی اشلدى؟!... بوسی بر قایغی ایدی، چقفاچ فی اشلر اویی ایکنچی قایغی
بولدی. ایسکی کسی ده بار امی: بولای بولفاج ایرگه ده باره آلمی

ف اسلامون بر بریزده آسرالق ده، برده بوله-لخه یون یووب فلان
اینوب ده تاماق تویدرماقی بولغان ایدی. قمر قش بوین بالنیس ده
اوئکارگان ایدی. سلامت لنوب کیله باشلاغاندہ باز آی لاری ڪروب
کونلار ماتورایغان ایدی. سرخاولرنگ سلامت لنه تورغان لرینه بالنیس
باپه لرینه چغار و بدہ ڪوئل لارین آچوب یورته باشلاغانلار ایدی.
قمر بر کوننی باقעה ده او تورغاندہ فایتون برله ایکی مسلمان خاتونی
بالنیس ایشگینه طوقتادیلر. هم باپه آشه بالنیس که اوته باشلادیلر.
قمر بولارنی ڪورگاچ شادلنغان ڪبک بولدی، آچولنغان ڪبک
بولدی، هم کونله گان ڪبک بولدی، نچک ایکانون بلماسه ده بو خاتونلرنگ
سعادت لرینه قزق غانغه؛ قمر ڪوزین آلماینچه خاتونلارغه قاراب
توره ایدی. خاتونلارنگ قمر گه ڦه یلانوب قاراولاری قمرده بنونلای
باشقه هس اویاندردی؛ قمر قزاردی، یوزی برقارالدی، بر آغاردی،
بنون تینین اسسىلک آلدی، او زین او زی آناسی ڪبکلندی. شول اراده
خاتونلادرن برصم موڙایوب قنه قمر گه تابه ڪیلوب، ڪوز لرین یاشار توب
- قمر آپا، سلامتی؟ - سوزین سویلندی. قمر اویی تانتماسه کلا گان
بولسده، اسمی برله اینکاچ بازه آلمادی، سول یوزین یاشار و برالک گنه:
الله گه شکر او زگ سلامتی؟ - دیب بولار آراستن سوز باشلاندی. بو خاتون
قمر نک او گی سُلیسی، ساندو غاچی وصفی بانو ایدی. وصفی بانو نگل
او غلی رشید اور ینبور غل مکتبه اوی ایدی. مکتبه سرخاولنوب مکتب
بالنیسندن آلنوب عمومی خسته خانه گه بیر لگان ایدی. هم آناسینه
آناسینه مکتب طرفندن تیلیغرام برله خبر بیر لگان ایدی. تیلیغرام بارغاند
وصفی بانو نگل ایری سلیم مسقیواده بولغان غه، وصفی بانو تیلیغرام برله
خبر آشوب اور نبور غه او غلین ڪور ور گه، سلامت لنسه آلوب قایتارغه،
سلامت لنماسه جیماقی بولوب کیلگان ایدی، یاننگی خاتون اور ینبور غنگل

مرتضی

مرتضی بای خاتونی ایدی. اول وصفی بانوئل ایری سلیم بای نُل شرکت
 برله ساتو اینه تورغان کشی سی ایدی. شول سبیدن وصفی آلارغه
 قوناق بولغان هم بالنیس گه اوغلین کورور اوچونک ایکاو کیلگان لر
 ایدی. وصفی بانو قیرنی کورگاچ اوغلین بتونلای اونتی. قمنُل باشندن
 اوئنکان حال لرنی برام برام اویندن کیچردى. فی قدر سویلاشوب بروقتنی
 آتبینه کیلوب کوراسون وعده قیلوب وصفی آپاستدان آیرلدى.
 وصفی بانوئل اوچراوی، آنُل حالینگ راھتلگی، تورمشینل سعادتبلگی
 قمرگه ایکنچی اوی اویلاتقان ایدی. هم اوزینگ سفالت عالمنده بتون
 عمرین ارام اینتوین، عقل سز لق برله اوز راختین جوغاتوب نیندی
 اشلارگه مینلی بولوین ایسابلاب، کوردیکی مشقت لر، وسرخاولرنی ایسینه
 توشروب، کیللاچاکده گی آور لق لر قیلک کوگلندن کیچرتکان ایدی.
 بلماينچه ياشلک برله قیلغان ناچار لق لری اوچون اوزین اوزی شلته لهب،
 قیلغان گناه لرین اویلاپ، قمر کوز لرندن ياشلار آعززغا باشلا دی.
 وصفی بانوئل شول درجه راحت لنوب تور بدھ، فی قدر وقت لردن بیرلی
 کورمگان اوگی سگلیسی نُل، شول قدر یوفشاق لق شفقت برله سویلاوی
 موئفارغه بیک عجیب طویل دی، زیرا قمر سفالت عالمنده یوزروب،
 اشەکی کشی لر آراسنل توروب خلق طبیعی سی ده بوز لغان ایدی.
 بتون دنیاده شوندی درست اوی لی، ياغشی کوئللى کشی لر
 بارلغین اویلاماغان چاقن، مونگ خالین آیاب قزغانوب یغلاوی،
 قمرگه ياش وقتلارین ایسینه توشروینه، آقا آناسی نُل، عبد
 الاحد نُل حال لرین اویلاوینه سبب بولدی، باپقەغه اوتروب باشبن
 توتوب اوزینگ اورام ده کچکنه وقتنه اویناغان ایداش قزلرین،
 آنی سنگل هر کوننی بازاردن قایتوین کوتوب تورغان وقتلرین، آنُل
 قولندن ایبرلرین عبد الاحد برله سوینه سوینه آلولارین، کیچ بوله

اق سینگ سیبلر فی سورا شوین، اق سینگ بعضی کوننی، بی اعشی بولدی!“
 بعضی کوننی، “چاق!“ دیگان سوزلارین اویلاپ، یغلی ایدی. هم عبد
 الاحد نگ ایر کالنوب بر اق سینگ ایتا گینه بر اق سینگ ایتا گینه یاتولا رین
 ای سینه تو شروب، او زینگ شول و قتلارده آتال، آنالی ماتور بر قز ایکانلگنی
 دوشنوب، حاضرگی او زینگ قایده ایکانلگنی، نیچک کیلدکنی، نرسه لر
 سبب بولدی یعنی، او زینگ کم ایکانلگنی، و کیلاچکن کم بولاچاقلغنی، دوشنوب،
 آتاسینگ:،، شا کرده گه بیر من، استاد بیکه بولور سگ!“ دیگان سوزلارین
 اویلاپ، هم شول اشکه، شوندی در جهه گه یار لق بوله تور بک او زینگ
 ناچار لق لری بره، حاضر، فا خشه!!، اسمی بره یاد قبیل نوینه کویوب اویلاپ
 بو اش لر گه کوگلی راضی بولما ینچه اپندهن کویوب یغلاب او توره ایدی.
 آتاسی نگ اولولرین، وفا بره سویشه باشلاولرین، عبد الاحد نگ مکتب گه
 کیتوب دوغانندن آیر لولرین، ایسکی فاتیر لرندین توغان یورتلارین
 تارا توب اوگی آتاسینگ اوینه کوچولرین، وفا بره سویشه راخت
 لنوب یرو لولرین، وفادن خراب ایندرولارین، وفانگ تاشلاولرین،
 سویگان و فاسندن آیر لولرین، ثول کوینچه قز دیب ترولرین، بو اولوغ
 بولسده اسمی جای کیتکانه کوره وصفی بانو نگ کماو گه کیتولرین،
 او زینگ بدری بره دوستل قل لرین، زهره آبصطا نگ اینکان اش لرین،
 قزانده اورین بورغ ده غوش خانه لرده تورولرین، سرخاولرین، فقیر بولوب
 آچ بولولرین، بالنیس گه کرو لرین، او زی بره بر گه تورغان سگلیسی نگ.
 بالا چاغا آناسی بولوب راخت لنوب عمر سورولرین، او زینگ بالنیس دن
 چقغان دن سوچ آشارینه اچارینه تابا آملا یاچغنی اویلاپ، قصفه سی غنه
 باشندان کیچکان نرسه لرنی همه سین خاطرندن کیچروپ، “اوف!!“ دیب
 سولب مولغوب سولغوب یغلا رغه باشلاغان ایدی. قمرنی قدر یغلامه ده
 فائین ایته آملسین بلسه ده او زین اوزی توبا آلماینچه یغلا وده ایدی.

نیچه ساعت لر یغلاب آش وقتی بیتکاج آشارغه کرسه ده، قمر گه آش بولماوی
 قمر نیش سلامت نیب چغار کوفی بیتکاننی بلگر تکان کبی، قمر نیش آج، بالانفاج
 عنایج یور رگه وقتی جیتو نیک بلکر تو دیمک ایدی. قمر گه ایبر لرین
 بیروب اوزینیش ایسکی کییم لرین کتیبور توب بالنیس دن چغار لدی. قمر
 اوزینیش سلامت لنوینه شاد لانا چاق اور نیش کبر سنجه قایغرو ده ایدی.
 چونکه قمر عمر نیش را خت اوز دره تورغان وقتین اتلنک اوز در غانغه
 اوزینیش سرمایه میشتبین چویغانغه، بتوون کشی اینور گه چیز کانور لک
 ،، سانق قز،، اسمن کوتر گانگه، دنیادن را خت کوروندن امید اینار گه
 هیچ جای تابه آلمی ایدی. شولای اینوب قمر بالنیس دن آیر لدی، لکن
 نیچک تاماق طویدرسن؟.. قایل تورسون؟... ف برله دنیاسین کیچرسون؟...
 بوسوآل لرغه جواب بیرو بیک آور ایدی. تورلی چه اویلا بقاره سه ده
 جای تابه آلمادی، اوزین تویدر و رغده اش ره تلی آلمادی، فی اشلسون
 سوچل الله ریز اک داننکلی وقتلار نه دورت بیش کشی قوناق اینار گه
 چاقروب یور گان باقمه ده بوكون آج او ترrob توررغه رخصت بولسه ده
 راضی ایدی. همان کرrob او تورغاج قووب چغار ماولارندین او ترrob همکن
 ایکانل گنی بلدی. آلای بولسه ده اوزغان بارغان همه مسی موگغارغه کوز
 اوچلاری برله قاراب قمر نک یوق کیفنلک بوزارغه سبب بولالار ایدی. کیچکه
 قدر شول باقمه ده اوز دردی. قونارغه قایه بارسون؟... اویلی تورغاج فقیر
 خانه گه بارو ایسینه تو شدی، همده آقر نغنه بر آیاق آدمین بر تامپی
 کوز یاشی برله ساناب، بختنس قمر آنل تابه کیتندی. مل بلا برله
 الله رگی وقتلار نه کور گان ساین جیرانه تورغان. ساسوب بتکان قارت
 مارجه لر برله قونارغه کره آلمادی، لکن قارنی نیش آچلغی قمر گه یوقو
 بیرمادن باشقه شول ناچار غلق لرنل ایسلا رین ایسکاتوب ده یانقره ایدی.
 بو کون شولای بیک مشقتلی کوینچه او توب بوكون ده قوتلندی. لکن
 همان آج !! کیچکه قدر هیچ نرسه تابا آلمادی. صدقه سورا رغه بازمی،
 خدمت اینار گه اورن تابا آلمی ایدی. کیچکه تابا یون یوا تورغان یبرگه بار رغه

ایسینه توشدى. لکن نیچک بارسون؟!... ایکی تاولک بوله آشاغافی یوق!... بارماسه آچقه اوله افی اشلاسون ا کرنتگنه اورال (جایق) صووی بویینه کیتىدی. بیک آقرتن غنه باروب بىلدى. ، ایرتگه اش بولسەد بولور!، سوزین ایشتکاچ، سوینوی وفاتل: ، سینی سویام، دیگان سوزین ایشتودن کیم بولمادى. کیچنی شوند اورمان آراسنل اوتكاردى. ایرتگیسون اشکه توتنرۇغە نېچک بولسەد جالنوب بر آبصطايدان بىر كىساك ايدكماك آلوب آشادى، آنڭ بىرلەدە قارنى توقلانماسه ده، كىچ توپودرى بىرلە اش كە باشلاغان ايدى. بوكوننى شولاى آقرتن غنه اوز دروب اشلاگان آپەسون آلدى. بو آچەنی نیچە آى لىردى بىرلى كورگانى یوقة هم فائىدە لنه آلماغانغە عجىب كە قالوب قاراپ تورايدى. آچە سینه آزىز آلوب آشادى. بىنلايوك حال كىروللە بولماسه ده اوڭى كوندان يىخشىرەق بولغان ايدى. بوكىچنی ده اورمانى بىلەن بىلەن قوندى.

V

يون يوچىلار آراسنل بىرسى قمر بولغان شىكللى، باشقە لرىد قايىسى قىردىن كوب دنبا كورگان، قايىسى قمر بولورغە يورى تورغانلار ايدى. هەمىسى ده، اورمان اويم، اورس ايرم، دىب اورمان اچىنلە تلاسە كم بىرلە كىچ اوتكارلى ايدى. قىرده اول كوننى تاماق توبىدر و قايغۇسى غنه بولسەد، بارە تورە ایكىچى دردلاردە توشدى. اولى بىرىكت بىرلە گىنە ماتاشە باشلاسەد، آخردىن كم اوچرادى شونىڭ بىرلە كىتىدی. جاي بوبىي اورال بويىن ات توپى كېلىخلى آراسنل قىرده عمرىن اوتكاردى، كم اوچرادى شونىڭ بىرلە يورۇندن قورساقلى بولوب ينه بىر آور و آله كىدى. هم بىك قاتى آورى باشلادى. شولاى ايتوب قورساقلى كويىچە خستە خانە گە كىرىدى. قىرنىڭ بىر سرخاوى ئىلەرگى سرخاوى ينه باشقە بولماسه ده مونسىندىن تىلويين اوپىلار لق توگل ايدى. چونكە قمر قاراغان سايىن آرتقە كىتە بارە ايدى. بارە تورە قمرنىڭ بالاسى توار وقت يىتىدی. اوزى آورو بولغانغە بالاسىن كىتە آلامادى، نېچە كۈنلەر مشقت لنوب ياتسە ده بابقە لىرسوز ينه قاراغاندە بالانى يارماينىچە كىتە آله آلاماوى بلنوب، قىرنىڭ اپى يارلوب بالاسى آنسىدە بالا اولى كورلىدى. هم قىرده جان بىردى. قمرنى بالنىس دن آلوب كومدىلىر.

بىندى

خاتمه

قمر نُل دنیاغه کیلگانوندن بیرلی او تکان واقعه لرین او بیلاب قارا او،
اشه لگان اشلارینل سبین تیکشرو، چیکگان مخت لرین ایسکه تو شرو،
یاخش دیانتلى فامليادن بولديغى خالدە فخش خانه پوچماقلرندە،
اورمان آرالارندە، آدم بالا لارینه ایش بدنام بیره تورغان بر اش نى
کیسب ایتىروپ توروب، وشول قباھتلەكىن حاصل بولغان
بالان قابازغە آوروب وفات بولوی، بتون انسانلار نُل کوئل لارین
چېرکاندرە تورغان، اوزىن قبامت كە قدر شول ناچار اسم بىرلە
پاد قىلورغە سبب بولە تورغان حال لردىندر.

قمر نُل بو درجه ده بتون عالم اسلامىت دن منفور اولوب مسلمانلىق غە
ھېچ يارا ماغان حال لرده بولوی او جون، ھر مسلمان يغلا بقنه قالماینچە شول
ناچارلۇ دن ملة مز نُل باشقە قز لرنى ساقلاماڭ او جون ھر كم قولىدىن
کیلگان قوتىنى صرف قىلىمچى تىيش، بلکە لازىم در. قمر واقعه سىندە
کورلۇدىنى شىكلى قز لر مز نُل سفالىت عالمىنە كرولرىنە سبب بولوچىلار
وفا ايلە زھرە كىمى اىكى تورلى كىشى لر در. بونلار بىردىن
معصومە بىر ياش بالا نىش بتون عمرىن خراب ایتىك لرى كىمى، ملة
اسلامىه مزگە بىك زور كمچىلەنە كىتە تورغان، ساتلىق، عالمىنلەن
آچلىوينە ده سبب اولمۇ لر در كە، بوسى ايلە بتون اسلامىيون طرفىدىن
لەنعت لر ايلە ذكر ايدىمكىن لر در. شوندى واقعه لر نُل کوبىلگى
سبىنلىدىن در كە بتون دنبا مسلمانلارى آرا سىندە، ساتلىق قز لر تربىيە
قىلوبىز نُل قرآن خلقىدە غەنە چىتمىش در، وبو وقت قە قدر ده شول
خلق دە غەنە در. بى واقعه كىمى عجب غېرتلى واقعه بىرگە بولما يانچە
شول عالمىدە يورگان قز لار مز ايرلار مز نُل ھەممە سىندە دە محىرلار يازوب
بىرە آمىسلق اش لر بولمىقدە در كە، وريم ھەممە مزنى ماقىلەسون!
سوز نىدىن باشقە بىر اش اشلى آلمى مز.
محمد عياض.

محمد عیاض افندی!

،، کلابوشچی قز“، فی اوقودم. آفی یازغان اوچون سرگه فی اینه رگه ده بلیم. بوکتاب مینغه شول قدر تأثیر قبیلی - هیج اینوب بتره آلمیم. بلکه همه او قوغان خاتون قزغه شولای بوله تورغاندر؟ مین آنسین بلیم. مین او ز توغر و مک غنه سویله مکچی بولام. فی اوچون مینغه اول قدر تأثیر قبیلی دیبر سزمی؟ . نیک قبیل ماسون؟ مین او ز منل بور دین بر قزم کلابوشچی قزده غی،، قمر“ کیک بولغان ایدی. شونل اوچون کتابنگز نل بر یولین او قوغان سایون بر سغم کوز یاشی بولن او ز منل قز منل حال لرین او بیلا دم. اول قمر نل او لکی محبتلری مین کو گلیمه شول قدر او ت یافدی - هیج اینه آلمیم.

چونکه آلا ر مین سویکلو قزم ماهی جهان نل مینغه یغلى یغلى طاهر فی سویوین سویله گانلرین ایسیمه تو شردی: کوز آلدیمه قاره ساچلری توز غان، کوز لری یاشار گان، یوزینه او لوک تو می کوینچه: „آفی اینه! اول ده مین سویه، مینده آفی سویام!“، دیگان سوز لری تاوشلری برلن قلاعیمه حاضر ده ایشت لکان کیک تو بوله. آی قزم، آی با غرم! سینل سویولر نل فی قدر چن کو گل دین بولسه طاهر نقی ده شول قدر درست ایکان!!.

مین قزم ماهی جهان قمر تو سلی بوله دی. آنل سویکانی نکاح برلن آلدی. شوندین سو گمی؟ . . . شوندین سو گل. مونه قاره ایندی، حاضر ده کوز یمه یاش تولدی فی اینه رگه ده تابا آلمیم. شوندین سو گل مین قز منل سویگان طاهری قزم نل یغلا ولرینه جالنولرینه، قارا ماینچه آیر ماسنی؟! مونه محبت نیندی بولا ایکان اول!! مین فی اشلرگه ده بل مادم. قز یمه قاراغان ساین یغليسیم کیله ایدی. آنل برلن سویلا شرگه سوز تابه آلمی ایدک. اول شول قدر بخنسز ایدی - آفی نیندی اش، نیندی

سوز برلنن جواتر حال یوق ایدی . اول اوزینه مینم برلن سویلرگه
 سوز تابمی ایدی . قلی وقتده ؛ „اف !“ دیب د شه ایدیده ،
 کوز لرندین یاش مولده رگه توونونه ایدینه ، تاغی سویلی آلمی ایدک .
 قزم شولای اینتوب اوج دورت آتنه توردى . بارا تورا آقرنفعه سویله شه
 باشلادی ! لکن شول قدرز هرلنلی - هیچ کشی آنک برلن سویلی آلمی
 باشلادی . الگه ری عمر نده ب مرتبه قارشی ده شمه گان قز مینمی توب
 تالی باشلادی . اوزی یغلی ، اوزی تیرگی ایدی . مین جورا گینه چلی
 آلماینچه سوزینه اوشانی باشلادی . آنک چه همه کشی آلداقی
 ایدی . مین برو بر زور کشی نیل سوزین ایتسام : „اول ده آلدی ،
 سینک آلدی سین !“ دیب قولغنه سلتی ایدی . مین بو اش یاخشی توگل ،
 بوفلان دیسم ، دنیاده آندی اش یوق ، اشلی آلسه ک همه سین اشله دیه
 باشلادی . مین مونفر دین ساتاشماسون دیب بیک قورقه باشلادم . مونه
 بر وقت کییندیک میندین سورامی نیتی چقدی ده کیتی . مینم اچم
 پوشوب قالسه ده برا آز باشم تنوب تورسون قلی دیب آرتندین چقدام .
 بر ایکی اوج ساعت دین سوچ قزم قایتدی . بلیم شاد لنغانغه بلایم باشقه
 نرسه گه کر گاچ ده چقرب چقرب کوله رگه توتندی . مین فی قدر
 سوراسام ده جواب بیرمه دی . شوندین سوچ کیچکه تابه قزم تاغی
 یغلا رغه توتندی . مین فی اشلر گه بلیم آبدرا دمله قالدم . تاغی برسوز
 سویله می باشلادی . قای وقتک غار مونیده اوینی ایدی . غار مونی
 شول قدر مونه موچ بوله ایدی . آنک اوینا غانی ایسیمه تو شسه حاضر ده
 کوز لرمدین یاشلرم اختیار سر آغارغه تو تونه . فی قدر وقتک
 او تکاندین سوچ قزم ئللە نیشلاب آوری باشلادی . برا آز ساتاشوب
 ئللە فی لر سویلاب یاتدیک ترلدى . لکن بتونلای باشقه کشی
 بولوب ترلدى . بیک اویلاب ، کویلاب ، یروچان بولدى .

بیک یوق ڈرسه دین تاوش چغور و چان بوللدى . بىر كوننى اویله نمازى
 او قورغە تو تونغان ایدم ، موئه قزم يغلارغە تو تندى . الگەرى آقرون
 آقرونغە باشلاسەدە بارە تىورا او كىسوب او كىسوب يغلارغە تو تندى .
 مىن نماز منى آشاغە آشاغە او قىسمەن بىرە آلمادم ، آققى سەنتىمنى او قوغانى
 قزم ،، انى !“ دىب آلدەيە كىلوب يغلىدىن تاغى سولغوب سولغوب
 يغلارغە تو تندى . مىنڭىچى بىرە نمازيم يوزلدى . بىر بىر مىزگە
 قاراشوب بىرسوز دە سوپلامىنچە بىك او زاق يغلاشدىق . قزم مىنگە شول
 قىدر قىرغانچى كورنىدى ، شول قىدر . اول كونىڭى قىدر ايانچ بولغانىن هىچ
 بامىم ! تو سلىرى سارغا يغان ، يوزىنە ئىلە نىندى قاراساڭ يغلى سىنى
 كىيىرە تورغان تو سىقغان ايدى . كۈزلىرى همان مىنگە قاراب ئىلە
 نرسە ايتەرگە تالەگان كىك كورنە ايدى . بىر آز دين سوڭى كىنە تىدىن :
 ،، انى مىن قور ساغم بار !“ دىب دىك بىتىن قاپلاب تاغى يغلارغە تو تندى
 مىن نىچىك باسلىرىغە بىلمادم . اول كوننى قزم مىنگە هر وقت يوزىمە
 كۈرسە ترگە او يەلغان كىك كۈرнە ايدى . هىچ بىر وقت مىن يوزىمە
 باشىن كۈتاروب قارامادى . كىيچ بولغاچ دە تىزىڭىنە ياتدى . ايرتە
 كىسون قاراسام قزم يوق ! قايدە ؟ . نىك كىتىدى ؟ . هىچ بىلەدم . كون
 بوي كوتىدم . قايتىمادى ، سورا شىدم . تابىلمىدى . قايدە كىتىدى قزم ؟ ! ...
 نىچە كوندىن سوڭ شوندە بىر الله ناك لىعنتى سوقغان يېرى بار بىت
 جىڭىچى مى دىلر شوندە باروب كىرگان دىب ايشتىدم ، اى رېم فى
 كۈنار كۈراسام بار ايدى ! دىب قزمى آلورغە كېتىدم . سورا شىترا
 باشلادم ، هىچ ايتىلىر ، قزم فى قاچرغانلار . ئىلە نىندى ايسرك
 خاتونلار او زمىنى سوگە باشلىدىلار . مىن يغله رغە تو تىندىم . مىن قزم اىچ اول
 مىنگە كۈررگە دە يارامى منى ؟“ دىب تالاشارغە تو تىندىم . بىر اميد دە قالماغاچ
 او زىم چاقرۇب قارىم ئىلى دىب : ، ماھى جماھان ! بالام چق ! چق بالام ، بىر

کوربکنه کینتیم! ” دیب ایتکاچ ئله قایدین قزم آتلوب کیلوب چقدین
 مینغه قاراب : ” نیک مونل کیلداڭ ؟ موندە سین کیله تورغان بیرمنی ؟ ”
 دیب پىقدىل ئاغى اوكسوب اوكسوب يغلارغە توتوندى . اوزاق اوتمادى
 آنى برخاتون ئللە نیندى اشە كى سوزلر ایتوب آلوب كىرپ كیندى .
 مینم دە شولاي اميدم كىسلوب قايتوب كىتىدم . شوندىن بىلگلى بالاسى
 بولدى . لەن عمرسز توغان ایكان ؛ اوچ آتنەلەق بولغاچدە اولدى .
 مینم قزم شول روچە ساتلىق قز بولوب تورا باشلادى . اول اشکە حاضر
 دورتىل بولدى ايندى . قزم مینغە هر وقت كىلوب كىتوب يورى ايدى .
 بىر كوننى ايرته بىرلن چاى اپمايچە اوک بىر آز اشلىمنى قاراب تورە
 ايدم ؛ مونە قزم قولىنە ويناغرا دلر ؛ آلمەلر كوتارب كىلوب كردى .
 مین بىك شادلىدم . چاى اپرگە توتندى . قزم چاى يانىدە بىك مۇڭ
 ايتىرۇب عارمۇ ئوينادىل ؛ ” كىتەرگە وقت انكلى ؛ اوغاچە كىتەم ؛
 بىر آيدىن قايتىمن . ” دیب مینم بىرلن يغلاپ يغلاپ مويىنەم آسلنوب
 كورشوب ؛ كوزلرندىن ياش اغاژە اغاژە بىر آلدەنە بىر آرتىنە قاراب
 كىتىدى . مين شولاي قالىم . اوفادىن بىر حە آلدە ؛ سلامت دىب يازغان .
 مونە ئلى اوچنچى كۈن آلغان حەممە ئىيداش قزى سویەرگە ایتوب
 توچە تورغان يۇرىسى كۈنلەب بوب اوتردى دىب حە يازغان . كېچە
 باليتسە دە كىلوب شولاي او لگانىن بىلگە تىدى . مینم حىرىتمنىل نىندى
 آور ایكانلىگەن بىلگە سز آڭلار سز دىب ؛ بوحىنى ياز دم ؛ عىب ايتىمە
 چىبار يىكت . مونە حاضر اوزىڭ اوپەلەپ قارە ئىندى ؛ مینم قزم ماهى جەن
 قزغانچى ؟ ئللە كلاپوشچى قز دەغى دە قەر ” قزغانچى ؟

ماھى جەن آناسى عفيفە .

بو خەنک مئالىن بىر دە بوزمايچە عبارەسىن بىر آز توۋاتىم . چونكە اوزى يازغان كۈنچە
 علاوه قىسام بىك كوب كىشىگە ئڭلارغا آور بولور ايدى .

محمد عياض

Bibliothek der
Deutschen
Morgenländischen
Gesellschaft.

ADS
Hartmanns
Vermächtnis

Fa 3434/20

مەرزاڭ اثرلىرى :

٨	تىين	١	تعلەمەن سعادت
١٢		٢	كلاپوشچى قز
١٥		٣	أوج خاتون بلان تورمش
		٤	باي اوغلى
٢٠		٥	كاپيتان قزى
٢٠		٦	ايىكى عشق
	(تىين باسلەچق)	٧	بورنۇقى آلىپاوتلار

كلاپوش قز

آخرینه بیر خاتوننگ حطی قوشلمسدر

حرری: محمد عباض الاسحاق

Bibliothek der
Deutschen
Morgenländischen
Gesellschaft.

Дозволено Цензору С.-Петербурга 6 марта 1902 года.

КАЗАНЬ.

Типографія Б. Л. Домбровского
1902.

